

Doni uszpló!

Azok emlékére,
akik sosem felehetek hozzá...

Doni napló

A Don-kanyarban hősi halált halt
LANTOS GYŐZŐ
tizedes naplója

Kiadásra előkészítette: Magó Károly

Magánkiadás

Szolnok, 2018.

Szakmai és nyelvi lektor:
Fülöp Tamás

ISBN: 978-615-00-4958-8

Nyomdai munka:
Vincze Ipari és Kereskedelmi Kft.
5000 Szolnok, Ostor u. 2/a.
+36 56/420 324

Borítóterv: Forintos Ádám és Magó Károly

Tartalomjegyzék

Előszó	5.
Lantos Győző	7.
Bevezetés	8.
Hadinapló	9.
1. rész: Felvonulás a hadműveleti területre	9.
2. rész: Tűzkeresztség és állóharc	18.
3. rész: Előre a Donhoz	30.
4. rész: Hídfőcsaták	34.
A napló későbbi sorsa (utószó)	61.

Előszó

Tisztelt Olvasó!

A Don-menti harcok által érintett hadműveleti területek a második világháborús magyar katonák helytállásának és hősiességének helyszínei. A Don folyó térségében hosszú hónapokon keresztül harcoltak és haltak hősi halált a magyar katonák, annak biztos tudatában, hogy a magyar határtól majdnem kétezer kilométerre is hazájukat védik. 1942 nyarán a véres hídfőcsatákban mérettettek meg először a magyar honvédek. Küzdöttek becsülettel és bátorsággal abban bízva, hogy az őszt már otthon tölthetik. Csakhogy a frontvonalak megmerevedtek, majd az 1943. januári szovjet áttörés a magyar hadtörténelem egyik legsúlyosabb veresége lett. Ez a kudarc nem a lövészárkokban harcoló honvédeken múlt, sőt bizonyítható, hogy a katonák emberfeletti teljesítményt nyújtottak a fagyos hidegben. Azonban az elmúlt több mint hét évtized során gyakran a politika döntötte el, hogy hősök vagy gyávák voltak azok az egykori katonák, akik a Donnál szolgáltak. A politikai indíttatás alapján született állásfoglalások általában nem törődnek a dokumentált tényekkel, csak önkényes kinyilatkoztatást tettek, minden történelmileg igazolható alap nélkül.

A hadi események feldolgozásakor az eredeti katonai, hadtörténelmi dokumentumok mellett a frontnaplók és a túlélők visszaemlékezési adnak valósabb, árnyaltabb képet arról, hogy milyen volt egy magyar katona élete a „muszkaföldön”. A háborús napló azért tekinthető jelentős történelmi forrásnak, mert a helyszínen, közvetlenül az események hatására, sok esetben jelen időben íródott, ami nemcsak kizárja a visszaemlékezésből adódó pontatlanságokat, de közelebb is hozza a jelenhez az egykori történéseket. A katona által írt napló sokkal részletesebben és személyesebben írja le az eseményeket, mint egy hivatalos katonai jelentés, és sok esetben érzelmeket és érzéseket is közvetít, ami segít átérzeni, megérteni és rekonstruálni az akkori események résztvevőinek küzdelmét. Pontosán ezért értékesek a történészek számára is a helyszínen készült hadinaplók, mert az elsődleges forrásnak számító eredeti katonai dokumentumokat nemcsak kiegészíthetik, de olykor pontosíthatják, és árnyalhatják.

Ez a kötet egy napló és a családi archívumban fennmaradt, a frontról küldött egykori levelek alapján visz vissza minden olvasót az 1942-es harcok sűrűjébe, s hozza kézzelfogható közelségbe a háborús eseményeket. Lantos Győző tizedes hol rövid, hol részletes feljegyzésekben, hol pedig – igen ritka módon – versben foglalja össze a vele és embereivel történeteket. A harcok élethű és közvetlen leírása segít minden olvasónak eldönteni, hogy valóban hősök voltak-e ezek a katonák, vagy sem. A közreadott szövegekben olvashatunk érzésekről, vágyakról és félelmekről ugyanúgy, mint a megszokottá váló életveszélyről, vagy az idegtépő ágyúörgéssről. Ez a könyv azért született, mert egy gyermek azt szeretné, ha édesapja emléke, és a vele együtt hősi halált halt sok-sok ezer magyar katona története nem veszne el a múlt, a feledés homályában. Kötetünknek nem célja a háború teljes bemutatása, a hadtörténelmi események teljes rekonstrukciója, ezért ez a könyv csak egy szűk keresztmetszetét jeleníti meg az egykori eseményeknek. Könyvünk röviden bemutatja a napló szerzőjének, Lantos Győzőnek az életét, majd részletes hadinaplóján keresztül idézi fel a hősi haláláig tartó harcait. Fontosnak tartottam, hogy az olvasó pontosan átláthassa és megértse, a Lantos tizedes által leírtak miként kapcsolódnak a 2. Magyar Hadsereg harcaihoz. Ezért az eredeti naplószövegek kiegészültek a Dr. B. Stenge Csaba, Dr. Szabó Péter alezredes és Dr. Olasz Lajos kutatók

által feltárt, a történeti szakirodalomban szereplő adatokkal, valamint saját kutatásaim eredményeivel. Annak érdekében, hogy még életszerűbb legyen a szöveg, a közreadott naplórészletekben – csekély változtatás mellett – megmaradt az eredeti fogalmazás és szóhasználat. És azért, hogy az olvasó a térben is el tudja helyezni az egykori hadiesemények helyszíneit, az országokat, illetve a települések egykori és mai nevét is feltüntettem. Mivel Lantos Győző családja nem kapott fényképeket a frontról, a különböző gyűjteményekből válogattam fényképeket a leírt események és a front élet illusztrálására. Köszönettel tartozom a fotókon szereplő járművek beazonosításáért Varga Imrének.

Személyes indíttatása is van annak, hogy ezt a munkát elvállaltam. Nagyapám, Oravecz Péter is harcolt a második világháborúban, majd évekig volt hadifogoly. Ahogy sok más honfitársa, ő is megtapasztalta mit jelent helyt állni a nehéz harcokban, milyen nehéz elviselni az embertelen körülményeket és mit jelent sok évig építeni a Szovjetuniót hadifogolyként. Én még gyerek voltam, amikor 1984-ben meghalt, ezért csak annyit tudok a családtól, hogy sokat mesélt a harcokról és a hadifogság viszontagságairól. Korai halála miatt nekem nem volt lehetőségem az emlékeinek meghallgatására és lejegyzésére.

Ezért ez a kötet emlékezés azokra az egykori hősökre is, akik nem tudták elmesélni, mit jelentett nekik a Don-kanyar.

Szolnok, 2019. február 25.

Magó Károly

Lantos Győző (1908-1942)

Lantos Győző 1908. április 16-án született Grazban, Lex Viktor néven. Fiatalon települt Magyarországra és Vasváron kezdett új életet. Hasonlóan sok ekkor Magyarországra érkezővel, magyarnak vallotta magát, ezért fel akarta venni a magyar állampolgárságot. (Ez a döntés nem érdekből, hanem meggyőződésből alakult ki benne, amit a napló sorai is bizonyítanak, mert Lantos Győző a háborúban, a legnehezebb időszakokban is igaz, hazaszerető magyar ember volt és úgy is cselekedett.) Kérelmére 1932. január 9-én a Magyar Királyi Belügyminisztérium Budapesten kiállította a visszahonosítási okiratát, majd 1932. február 16-án állampolgári esküt tett Szombathelyen, magyarosított nevén, Lantos Győzőként. 1934-ben ismerkedett meg későbbi feleségével, Nagy Máriával. A szerelemből házasság lett és családot alapítottak. Két gyermekük született: 1936. október 17-én Győző és 1940. október 12-én Zsuzsanna.

Lantos Győző takácsmesterként dolgozott a saját műhelyében, Mária pedig a gyermekeket nevelte, és a családot látta el. Győző művész lélek volt, mert szívesen írt verseket és jó hangjának köszönhetően tagja volt a Vasvári Dalos Egyesületnek is. A visszaemlékezések szerint népszerű és elismert iparos ember volt, aki a település közösségi életében is szívesen részt vállalt. A lánya visszaemlékezése szerint a vasvári emberek nem felejtették el a háború után az édesapját, mert gyakran mondták neki gyermekkorában, hogy „mindig a legjobbak mennek el”.

A családnál maradt utolsó fotó Lantos Győzőről

Magyarország második világháborús szerepvállalása és a második magyar hadsereg tragédiája elérte a Lantos családot is. Lantos Győző tartalékos tizedes a III. Honvéd Hadtest, 7. Könnyű hadosztály, 4. Gyalogezred, 4/II. zászlóaljának katonájaként 1942. április 23-án elindult a keleti frontra, majd alig öt hónapos szolgálat után, szeptember 12-én az urivi harcok során hősi halált halt. Október 12-én engesztelő szentmise áldozatot mutattak be lelki üdvéért, a vasvári Szent Domokos-rendi templomban. Október 23-án a III. Honvéd Hadtest parancsnoka az ellenség előtt tanúsított önfeláldozó magatartásáért posztumusz a Magyar Bronz Vitézségi Éremmel tüntette ki.

Bevezetés

1941. június 26-án ismeretlen repülőgépek támadást intéztek az akkor Magyarországhoz tartozó Kassa ellen. Annak ellenére, hogy egyértelműen nem tudták kideríteni, ki és milyen okból támadta meg a várost, másnap hazánk is bekapcsolódott a Szovjetunió elleni hadjáratba.¹ A Kárpát-csoport, majd az I. Gyorshadtest 1941. november 6-ig a német Dél Hadseregcsoporthoz alárendeltségében harcolt, majd kivonásuk után a magyar erők csak megszálló feladatokat láttak el az ukrán területeken.

A kezdeti sikerek után a német csapatok 1941 decemberében vereséget szenvedtek Moszkvánál, ezért a következő esztendő hadműveleteibe már jelentősebb magyar fegyveres erőt is be akart vonni a Német Birodalom. 1942. január 6-9. között Joachim von Ribbentrop külügyminiszter, majd január 20-22. között Wilhelm Keitel vezértábornagy, a Wehrmacht főparancsnokságának főnöke tárgyalt Budapesten a magyar katonai részvételről. A magyar fél engedett a német követelésnek és végül a magyar fegyveres erők több mint felének a keleti frontra vezényléséről döntöttek. A mozgósított 207 000 fős 2. Honvéd Hadsereg kilenc könnyű hadosztályból, egy páncélos hadosztályból és kisebb hadseregek közvetlen csapattestekből – köztük az 1. repülő csoportból – állt. A kivonuló erők parancsnokának Jány Gusztáv vezérezredest jelölték ki. 1942. február 24-től kezdődött a mozgósítás a szombathelyi III., a pécsi IV. és a miskolci VII. Hadtestnél.²

A sorozásnál az egyenlő elosztást figyelembe véve az ország egész területéről hívták be a férfiakat. A kivonuló csapatok feltöltésekor a létszám 20 százaléka nemzetiségi volt, a legénység nagyobb részét a szegény paraszti réteg adta. A 2. Honvéd Hadsereg létszámához képest alacsony volt a tiszti és tiszthelyettesi létszám, valamint a tisztikar jelentős része tartalékos volt.

Annak ellenére, hogy a magyar hadvezetés igyekezett elegendő mennyiségű modern fegyverekkel ellátni a frontra induló egységeket, a 2. magyar hadsereg alakulatai harcértékben sosem voltak egyenértékűek a szövetséges német vagy az ellenséges szovjet csapatokkal.³

A mozgósítás ütemének megfelelően 1942. április 11. és július 27. között 822 darab 110 tengelyes szerelvényrel szállították ki a magyar csapatokat a keleti hadszíntérre.⁴

---

¹ Nyemecz Pál a Kassát támadó bombázókat üldöző raj parancsnoka volt és tisztán látta, hogy a gépeken nem volt felségjelzés, csak sárga csík. Nyemecz Pál nyilatkozata a szerkesztőnek.

² Dr. Szabó Péter alezredes: *Don-kanyar*. Zrínyi Kiadó. Budapest, 2013. 12-40. p.

³ Becze Csaba: „A pokol tornácán”. Paktum Nyomdaipari Társaság Budapest, 2006. 14.-16. p.

⁴ Dr. Szabó, 2013. 12-40. p.

Hadinapló

1. rész: Felvonulás a hadműveleti területre

1942. április 20.

Bevonultam Kőszegre.

*„Reggel korán kimentem a vasútra,
Haj, pedig de haragszom a vonatra,
Sir a Feleségem, kicsi fiam, lányom.
Megindul a vonat! Pá! Kedves családom!
Hej, de nehéz az én katonaládám,
Mikor viszem a kőszegi főutcán,
El-elgondolkodom, hazafele nézek,
Miközben a Frigyes laktanyába érek.
Páncél a mi akaratunk,
Erős hitünk és karunk,
Magyarország a Magyar haza,
Ha kell, érte meghalunk.
Odahaza kedveseim értem ne ríjatok,
Hogy ha levél jön Tőletek, haza ne hívjatok.
Míg itt harc van, úgy sem lenne otthon nyugtom nekem,
Inkább legyen hősi sírom, aranybetűs nevem!”*

1942. április 21.

Átirányítva Sopronon át Fertőrákosra.

1942. április 22.

Beosztva a menetbe, mint rajparancsnok.

1942. április 23.

Indulás Fertőrákosról, reggel 5 órakor Sopronba. Délelőtt rakodás. Az induló létszám 324 fő. Az én rajom holnap délig légi biztosító, a vonat utolsó előtti kocsiján. Kezelők: Horváth István őrzető és Bokor János honvéd. Indulás Sopronból, délután 3 órakor. Az indulási helyen és amerre a vonatunk elhalad, mindenütt ünneplő, integető hívek, - nagyobb tömegek búcsúznak tőlünk és kívánnak szerencsét. A hangulathoz illő borús, hideg idő van, az eső szüntelenül esik.

1942. április 24.

Érsekújváron (*ma: Nové Zámky, Szlovákia*) reggeli 10 órakor. Galántán át elhagyjuk az Édes Magyar Haza területét, érintve Trenčént (*ma: Trenčín, Szlovákia*), Trenčénteplicét (*ma: Trenčianske Teplice, Szlovákia*) és Zsolnát (*Žilina, Szlovákia*). Másnap reggelre átjutottunk a Kárpátokon.

1942. április 25.

Kattowitzben (ma: Katowice, Lengyelország) reggeli, innen utunk Lengyelországon keresztül, Breszt-Litovszk (ma: Breszt, Fehéroroszország) felé visz.

*A katonákat szállító 822 szerelvény egyike
(Fotó: Magó Károly)*

1942. április 26.

A lengyel fenyves erdők, mocsarak és szétrombolt orosz-erődök mellett 9 órakor érkezünk Breszt-Litovszkba. Délután Orosz-lengyelországba jutunk, ahol utunk mocsarak, leégett, szétlőtt házak, kilőtt tankroncsok, elesett hősök sírjai mellett vezet a szovjet határ felé. Utunk továbbra is hatalmas kiterjedésű vidéken, elhagyott orosz tankok, ágyúk, lerombolt faházak és lezuhant futárgépek roncsai mellett halad. A sok vihart átélt lakosság cigarettáért és kenyérért ostromolja vonatunkat. Cserébe tojást, vagy 20 cigarettáért 3 márkát fizetnek. Utunk muszka keresztel megjelölt tömegsírok, szétlőtt, elégett autók, elhagyott ágyúk tömege mellett visz el.

1942. április 27.

Reggel Minszkben (*ma: Minszk, Fehéroroszország*) vagyunk, holnap tovább megyünk újra, csak tegnapi és a tegnapelőtti látvány tárul elénk, de sokkal nagyobb mértékben. Minszk hatalmas házai tető nélkül, az állomáson elégett vonatok, utunk csak annyiban változatos, hogy szakad a hó, akárcsak mint nálunk januárban és nagy hideg van.

1942. április 28.

Gomelon (*ma: Gomel, Fehéroroszország*) túl járunk, a vonatunk robog éjjel-nappal, mindenfelé lerombolt városrészek, fölrobbantott, hatalmas hidak, fölborult, elégett vasúti kocsik, hősi temetők. Itt találkozunk sebesült-szállító vonatokkal. A sebesültek között van hét magyar, akiktől először hallunk hihetetlen harctéri híreket.

1942. április 29.

Reggel Orelben (*ma: Orjol, Oroszország*)⁵ vagyunk, ahol nagy csaták nyomai látszanak. A pályaudvaron álló vonatokat körüljárják a háború nyomorultjai, akik a piszokból, szemétből előszedik az általunk elszórt cigarettavéget és a kenyér száraz héját. Hogy a kenyérért milyen hajsza folyik, azt nem lehet elképzelni, azt látni kell! Eddig hol van a mennyország, nem tudtam. Most tudom: Magyarországon! Sajnálattal jegyzem meg, hogy itt Orelben az I. géppuskás szakaszunkból Gáspár tizedes hirtelen meghalt és így közülünk ő az első hősi halott. Most hallottuk egy német bajtárstól, hogy ezen a vonalon, ahol most áthaladunk, tegnap előtt egy német szállítmányt egy orosz bomba eltalált. A halott és sebesült áldozatok száma 70. Azt mondják, ide már az orosz repülők naponta átlátogatnak, de bombáikat olyan magasról dobják, hogy azok csak nagyon ritkán tesznek kárt. Mindenütt, amerre járunk, találkozunk német munkásszervezet katonáival. Szorgalmasan végzik fárasztó, sokszor veszedelmes munkájukat. Két nap múlva május elseje lesz, ennek dacára a vasút mentén méteres hóréteg van. Nem tudom, a tavasz kezdetét, vagy a szegénységet jelenti-e, hogy az asszonyok és gyerekek kevés kivétellel, mezítláb járnak. Mindent nem győznék leírni, amit látok, de meg kell jegyezni, hogy a vasút mentén egymást érik a kisebb-nagyobb, de nem ritkán hat-hét méter átmérőjű bombatölcsérek.

1942. április 30.

Kirakodás reggel Kurszkban. Az idő igen szép. Utunk 7 nap és 7 éjjel tartott, igen kellemesen telt el (már amilyen kellemes lehet ilyen körülmények között egy utazás), olyan volt, mint egy hosszú film, azzal a különbséggel, hogy a német-lengyel demarkációs vonal átlépése után, csak a vidék változott, a többi mindig ugyanaz.

---

⁵ A naplóban ezt követően, ha nincs feltüntetve, hogy a település jelenleg melyik országhoz tartozik, akkor az értelem szerűen Oroszországban található. Ahol nincs feltüntetve a település jelenlegi neve, az egyezik a naplóban szereplő névvel.

(Fotó: Markó Ferenc)

Éhes nélkülöző emberek, romhalmazok, hősök sírjai, - egyszóval ember és anyag pusztulása. Ezen kívül mindenütt jelen van a német katona, aki örködik, dolgozik, épít, tisztogat és vigyáz ennek a hatalmas területnek a biztonságára. Ma van először alkalmunk egy háborús várost közelebbről megtekinteni. Amit Kurszk városában látunk, azt soha, de soha feledni nem lehet. Az a pusztulás, ami ott végbement tudom, nem egyedülálló, de számunkra még új látvány. A rombolás itt akkora, hogy a nagyvárosban ép házat alig lehet látni. A rombolást a németek, de nagyobb részt a bolsevisták tették, gyűjtogatással, kivonulásuk előtt. Estig menet, miközben a német nehéz-tankok sorai robognak el mellettünk. Amikor látjuk a németek nagy készülődését, jó felszerelését, a német katonák szavából érthető biztos győzelmet, mi is nyugodtabban nézünk a jövőnk elé. Este 10 órakor értünk egy erdőbe, ahol letábo-roztunk⁶.

---

⁶ A magyar csapatokat Kurszkban rakták le a vonatról, jóval a frontvonalak mögött, ami sok egységnek több száz, esetenként akár ezer kilométeres gyaloglást jelentett, ami igen megterhelő volt. Sok esetben a frontvonal felé vonulás közben a partizánok ellen is bevetették a magyar katonákat. Becze, 2006. 18. p.

*Partizánok által felrobbantott vasúti szerelvény
(Fotó: Markó Ferenc)*

1942. május 1.

Eszembe jut a Magyar május első napja, virágos barack-, cseresznye- és szilvafáival, zöldellő erdőivel és éneklő madaraival. Ezzel szemben itt nagyon hűvös van, havas eső esik. Erről a napról és másodikáról többet nem akarok írni, mert csak azt akarom leírni, amire érdemes visszaemlékezni. Ha valaki azt mondaná, hogy érdemes-e nekünk ide eljönni, azt megnyugtatom, ezért a tanulmányútért ezerszeresen fizetünk szenvedéssel, fáradtsággal, nem ritkán életünk kockáztatásával. Lehet, hogy ezeket a napokat követik majd sokkal nehezebbek is, de addig talán mi is jobban bele fogunk törődni. Ezeket a fáradtságos napokat csak szóval fogom elmondani, de csak úgy, ha nagyon jó kedvem lesz, és annak csak, aki katona volt, aki meg tudja ezt érteni.

1942. május 3.

Ezen a napon Obojan városkába értünk, innen 4-én elérkeztünk egy kis orosz faluba, ami egyelőre a pihenő helyünk lesz. Itt már egy kis szórakozásban is van részünk, mert a falu szépei a csúnyákkal együtt, harmonika és balalajka vegyes zenekar ütemeire orosz táncokat mutatnak be, amivel kiérdemlik legnagyobb elismerésünket. Sajnos az idő nem kedvez, mert gyakran esik az eső. A frontról idehallatszó gyakori ágyúdörgés, de leginkább a hideg éjszék miatt, a sátrainkban nagyon rosszul tudunk aludni.

*Ízelítő a zord orosz időjárásból. A 41M BMW R/75 oldalkocsis motorkerékpár a nehéz körülmények ellenére megbízhatónak bizonyult
(Fotó: Markó Ferenc)*

1942. május 5.

Az idő annyira rosszra fordult, hogy a sátrakban való tartózkodás teljesen lehetetlen. Olyan szél és hóvihár van, hogy a sátrainkat alig tudjuk felszedni. El van rendelve, hogy be kell költözni az oroszok házaiba. Ezt, amíg lehetett, elkerültük, mert az itteni házak közelre olyan szépek, hogy azoknak a belsejére közülünk bárki is kíváncsi lenne. Mivel a beköltözés elkerülhetetlen, végigjárjuk a falu szebb kinézetű házeit és ezek közül választjuk ki a legrendesebbeket. Hogy milyenek ezek a legrendesebb házak, erre csak azt mondhatom, hogy odahaza a mi teheneink és lovaink istállói, ezekhez képest úri lakások. Félméteres ablakai be vannak építve, úgy hogy azokat kinyitni nem lehet. Tehát levegő csak addig jön be, amíg az ajtó nyílik, de abban sincs köszönet, mert az istálló nyílik az udvarra és azon keresztül lehet bejutni a szobába. Vagyis a szoba levegőjét egész télen az istállóból kapja. Sok lenne leírni, amit a szobában látok, nem is foglalkozom vele, inkább megjegyzem, hogy az amúgy is végtelen-végig igénytelen nép, a vörösök elvonulása után nagyon rossz helyzetbe jutott, mert elvitték marháikat, lovaikat, gabonáikat.

*Behavazott lövészárók
(Fotó: Magó Károly)*

Most ásóval kénytelen földjeit felásni, hogy előkerüljön a múlt ősszel földben maradt krumpli, és azért, hogy a földet újra lehessen valamivel ültetni. Jelenleg a főzelékük a fagyos krumpli, burgundi répa, kevés tej, tojás, és olyan fekete kenyér, amit nehéz a sártól megkülönböztetni. Mindez ott történik, ahol a világ egyik legjobb termőföldje terpeszkedik, mérhetetlen nagyságban, az ukrainai fekete-föld, az „ orosz-paradicsom ” legdrágább darabja.

1942. május 6.

*„Elérkezik nemsokára neved napja Zsuzsika.
Tied lesz a legszebb virág. Tied lesz a muzsika.
Velem együtt Angyalok is köszöntenek e napon,
Mert Te magad is angyal vagy, az én drága Angyalom.
Hallom, hogy hívsz drága kincsem, mennék is, de nem lehet,
Hazámnak tett fogadalom Orosz földre kötelez.
Mit kívánjak névnapodra? Mit kívánna kis szíved?
Alvó babát? Szép ruhákat? Vagy talán tükrös-szívet?
Messziről is hallom szavad: Nem kell játék sem ruha,
Csak az, hogy névnapomra jöjjön haza Apuka!
Minden sóhaj egy szál szegfű, minden csók egy szál rózsa,
Ezeket szedem csokorba, fogadd szép: névnapodra!”*

Déltől 7-én délig rajomnál őrsegen vagyok, a falu egyik kijáratánál. Azt hiszem, embereim egyhamar nem fogják elfelejteni ennek a hideg, viharos, koromfekete orosz éjszakának az emlékeit. Ismerjük el, nem közönséges dolog, hogy a magyar honvéd hazájától több mint 2000 km-re teljesít őrseget azért, hogy szép hazájától, kedves családjától, rokonaitól és magyar testvéreitől, távol tartsa a világ és a kereszténység legnagyobb ellenségét, a sötét bolsevizmust!

1942. május 8.

A karaván újra felkerekedik és vándorol tovább a végső, vagyis a harctér első vonala felé. Most már az időjárás jobb, így a menet sokkal könnyebb. Hálat adunk az Istennek, hogy eddig megőrzött bennünket minden bajtól. Légitámadás ért ugyan egy községet Medvenkót (ma: *Medvenka*), ahol állomásoztunk, két bombát dobott az ellenség, de kárt nem tett. Ezen kívül volt több légitámadás is, leginkább éjjel. Ezeket a gépeket légvédelmi ütegeink elzavarják. Most már nagyon közel járunk a tett színhelyéhez, ahová pár nap múlva beérkezünk, és megkezdődik a nagy cirkusz porondján a mi jelenetünk, ami abból áll, hogy az orosz nézőközönséget elzavarjuk. Bízunk benne, hogy Isten segítségével ez sikerülni is fog.

1942. május 14.

Áldozó csütörtök. Arról nevezetes, hogy reggel rumos teát ittunk, délben pedig pörköltet ettünk főtt krumplival.

1942. május 16.

Schumakoranál (ma: *Shumakovo*) vagyunk a front mögött, és várjuk a parancsot, hogy állásainkat elfoglaljuk. Maximovoban (ma: *Maksimovo*) töltöttünk még egy nyugodt éjszakát. Repülő berreg felettünk, ágyúdörgés és puskalövések zaja hallatszik, de nem zavar bennünket, ugyanúgy nem zavar, mint az orosz házakban a tücsök, estétől-reggelig tartó muzsikája. Még nem akadtunk olyan orosz házra, ahol tücsök ne lett volna jelen. Úgy a magam, mint a bajtársaim hangulata igen jó. Csodálatos a férfi természete. Valahogy úgy érezzük magunkat, mintha aratni, vagy éppen szüretre mennénk. Nem tart soká. Tudjuk, hogy van köztünk, aki majd leesik a cseresznyefáról, de az a jó, hogy senki sem gondolja ezt saját magáról, hisz olyan sokan vagyunk, miért éppen ő nem térne vissza a kedves családjához.

Legutóbb is azt írta egyik bajtársam kedves felesége, hogy nagyon várja haza, és ő lesz a legboldogabb a világon, ha még egyszer azt a jó embert megláthatja. Tehát mindegyik siet dolgát jól elvégezni, mert neki haza kell menni, búcsúra, aratásra, szüretre, disznóölésre, de legkésőbb Karácsonyra, mert a kedvese, az édesanyja, a jó testvérek, a gondos szerető feleség és a drága aranyos gyermekei a jó Jézuskától mind csak azt kérik, hogy őt karácsonyra egészségesen segítse haza.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

Ebédosztás
(Fotó: Markó Ferenc)

2. rész: Tűzkeresztség és állóharc

1942. május 17.

Estefelé elindultunk a front felé, hogy a németektől alkonyat után átvegyük jól kiépített téli állásainkat. A leváltás szerencsésen megtörtént. Zászlóaljunk 8 kilométeres frontjának teljesen a jobb szélén vagyok, géppuskás rajommal. Tőlünk jobbra van egy golyószórós-raj, ez képezi a magyar arcvonal legszélső pontját. Ezen túl 500 méterre vannak a német bajtársak egy folyó mögött. Mi a (*Sejm*) folyó előtt vagyunk közvetlenül (*Gridasovonál*).⁷ Jövendő lakásunk, vagy inkább állásunk egy szalmatetős orosz viskó kívülről-belülről azonban egy elég jól kiépített bombabiztos fedezék, jó földalatti állásokkal. Innen, ha úgy jön a sor, nagy orosz erőket is meg tudunk semmisíteni.

Első este a szomszédban lévő németek és oroszok között 10 óra fele erős tüzérségi tűz kezdődött valami miatt, ezért nehezen tudtunk elaludni. Ugyanekkor orosz repülők is bejöttek, és két bombát hozzánk elég közel ejtettek le.

1942. május 19-20.

Kedden és szerdán volt jelentősebb ágyúpárbaj és légi tevékenység is.

1942. május 21.

Csütörtökön este állítottak bennünket az első komolyabb feladat elé. Olyan hírek érkeztek, hogy az oroszok hajnalban páncélos és gyalogos erőkkel támadást akarnak ellenünk végrehajtani. Mi teljes nyugalommal néztünk a következmények elé. Egész éjjel riadókészültségben voltunk, de az orosz támadás nem következett be. Általában az első hét eseménytelenül telt el.

1942. május 24.

Ma Pünkösdszombat van. Persze nem olyan, mint odahaza szép Magyarországon. Ott nyílik a pünkösdirózsa és minden virágba borul, kezdetét veszi a szép nyár. Ezzel szemben itt nincs semmi sem, ami kiemelné az ünnepet a hétköznapiak közül. Itt ünnep az, amikor nyugodtan hagynak bennünket pihenni, vagy ha néha a szakácsoknak jobban sikerül az ebédfőzés, vagy ha az ebédet a nagyobbik kanállal mérik.

Mindig sokat gondolok Kedveseimre, de különösen vasárnap, vagy ünnepnap. Mindennap, ma is, 3 órakor keltem. Itt ilyenkor már tiszta világos van, miközben az orosz állások felé figyelek. Ismerős hangok ütnek meg a füleimet. Amint jobban figyelek, észreveszem, hogy itt van a fecske, a gólya, a rigó, a kakukk és a többi kedves madarak, akik ugyanúgy énekelnek, mint otthon a magyar madarak. Ezek itt is otthon vannak, ezeké az egész világ. Ezeket nem zavarja az ágyúdörgés. Ezek szabadok, mehetnek oda, ahová akarnak, de mi ide vagyunk kötve, erre az idegen területre, ahol minden pillanatban a halál leselkedik ránk. Jólesik ezeket a kedves madarakat hallgatni. Ezek megférnek békében egymás mellett, nem úgy, mint az egymással szemben álló tüzérség. Ezek ma reggel is délben is küldik egymásnak szeretetsomagjait. Ilyen itt az élet piros-pünkösdszombat napján.

---

⁷ A naplóban nem szerepel, hogy pontosan melyik településnél volt a védőállásuk, de az 1942. június 29-én írt verse után a dátum mellé leírta a helységnevet is: Sridassovo, ma: Gridasovo.

*T-38 típusú magyar harckocsik
(Fotó: Markó Ferenc)*

Még az idő is borús, szomorú, mint a mi ünnepi hangulatunk. De ez még nem volna baj, csak odahaza az a sok kedves feleség és gyermek ne sírna édesapjáért, férjéért, anya a jó fiáért. Így töltjük most mi a pünkösöd napját távol otthonunktól, Hazánktól bízva, hogy lesz ez még jobban is, talán nem is kell rá soká várni...

1942. május 26.

Délután 5 óra felé az orosz aknavetőkkal kezdte törni állásainkat. Először rövidet, majd nagyon hosszút lőtt. Tartott körülbelül másfél óráig. Hála Istennek, sebesülés nem történt. Egész éjjel riadókézsülség. Mögöttünk az éjjel nagy magasságból bombázás.

1942. május 27.

A mi védvonalaink mögött csak légvédelmi ágyúk vannak, amik nagy magasságban járó repülőök ellen ritkán használhatók eredményesen. Ezek a gyorstüzelő ágyúk a magasan járó „ratákat” csak zavarni tudják munkájukban. Szép látvány, mikor a világító lövedékeink szállnak fel a csillagok felé. Ma hajnalban egy „rata” egész közelünkbe ejtett le 6 nagyméretű bombát. Csupa szerencse, hogy hatósugara nem ért el hozzánk. Nagyon kerülget bennünket a veszedelem, de mégis meg kell jegyeznem, hogy jelenleg, mióta a melegebb időjárás bekövetkezett, számunkra a legnagyobb veszedelmet a szúnyog jelenti. Ezek a veszedelmes vérszopók millió számra jönnek ránk. Éjjel, nappal egyformán. Nagy ellenség, nem lehet tőlük elmenekülni. Sokkal nagyobbak, mint felénk, és van köztük malária-mérges is.

Mi itt leginkább nappal alszunk, illetve aludnánk, ha ezek a bestiák engednének. Most is, míg ezeket a sorokat írom, kapkodok a fülemhez, hol a nyakamba, hol a kezemhez, de még így is megtörténik, hogy egyik-másik véremtől megdagadva száll tovább, hogy helyet engedjen ezer és ezer másik társának.

1942. május 28.

Hajnali fél kettő óta tüzérségünk és aknavetőink erősen veretik az orosz vonalat. Tízszerezen visszaadják a tegnapi esti orosz tüzet. Ők nem lönek vissza. Reggelig ébren őrökölünk, az esetleges orosz támadás illő fogadtatására minden lehetséges intézkedést megteszünk, de ellenség nem mutatkozik.

1942. május 29.

Az oroszok az előttünk lévő erdőből kijönnek, és az erdő előtti domb tetején fedezéket ásnak. Ezt azért kénytelenek tenni, mert az erdőt, ahol eddig voltak, a német és magyar tüzérség és aknavető ütegek állandóan tűz alatt tartották. Ezért ottmaradásuk lehetetlenné vált. Munkájukban a szomszéd dobon lévő aknavető zavarja őket. Dél előtt 10-12 óra között a német tüzérség erősen lövi az orosz vonalat.

*Orosz repülőgép roncsa a keleti fronton
(Fotó: Magó Károly)*

1942. május 30.

Este 6 órakor aknásaink eredményesen lövik az oroszok új állásait. Ma már látni itt is német repülőgépeket. Reggel egy orosz repülőgép géppuskázta egyik századunkat, mire ők is géppuska-tüzet nyitottak és a gépen olyan telitalálatot értek el, hogy annak le kellett szállnia vonalaink mögött. A gép vezetője, egy főhadnagy, agyonlőtte magát.

1942. május 31.

Május utolsó éjszakáján hajnali 2 órakor heves csatazajra ébredtek. Tőlük jobbra, néhány száz méterre egy német járőr megközelítette az orosz állásokat és hirtelen tüzet kaptak. Erre a németek is megnyitották a tüzet és olyan erős tüzet adtak az ellenségre, hogy alig tudott szóhoz jutni. A német géppuskák 900-at lőnek percenként. A nehéztüzérség végig lőtte előttünk az egész vonalat. Mióta itt vagyok, még ilyent nem láttam ilyen közélről. A németek vesztesége egy sebesült, az ellenségé ismeretlen, de valószínű, hogy nagyos súlyos. Reggel 5 órakor riadó. Az ellenség páncélos erőkkel megtámadta ezredünk balszárnyát. A csata még folyik. Délután négy órakor az ellenséggel történt összeütközés eredménye: saját veszteségünk 7 halott, 13 sebesült. Minden csepp magyar vér nagyon drága, de ha tekintetbe vesszük az ellenség veszteségeit, akkor látjuk, hogy a magyarok vitézül verekedtek és az elért eredményekhez képest, veszteségünk jelentéktelen. Orosz veszteség: támadtak 20 páncélos harckocsival, ebből 11 harcképtelenné téve maradt, 70 fogoly, 1 bombavető repülőt a

*Végső búcsú a hősi halált halt bajtárstól
(Fotó: Markó Ferenc)*

gépágyúnk lelőtt. Kilőttünk egy aknavetőt az állásából. Az oroszok halott és sebesült vesztesége több százra rúg.

Ezenkívül a légi tevékenység is igen élénk volt ezen a napon. Géppuskás szakaszunk III. rajához, illetve állásához közel veszedelmes három repülő bomba robbant. A II. raj környékét aknavetőkkel sokáig lőtték, de eredménytelenül.

Mind ezek Szentháromság vasárnapján történtek, mely napot sok magyar faluban búcsúval egybekötve ünnepelnek meg odahaza a magyar testvéreink. Jó lenne tudni, hogy az itteni folytonos ágyúdörgés és gránátrobbanások helyett hallunk-e még és mikor békehirdető harangszót, amely misére hív bennünket kis falunk templomába, hogy hálát adjunk annak, aki a sok veszedelemben megőrzött bennünket és hazasegített Kedveseinkhez?

Erre a szép vasárnapra még be kell jegyezmem, hogy este heves légitámadásokat éltünk át. Gyönyörű holdvilágos május végi éjszaka volt, tele csillagokkal és halálmadarakkal, amik miatt folyton az óvóhelyekre kellett menekülnünk. Hatalmas bombákat eregettek a közelünkbe, amik robbanásukkal megráztak mindent ezen a vidéken. Isteni csoda, hogy áldozatul nem esett senki. Nem is jó rá visszagondolni.

1942. június 1.

Gyönyörű júniusi nap, ami csendesnek ígérkezett, de még sem úgy történt, mert nem maradt eredménytelen. Estefelé a magyar és német tüzgépek eredményesen lőtték az ellenséges vonalakat.

1942. június 2.

Ma elérkeztünk ahhoz a naphoz, amikor az én rajom is kivehette részét a harcból. Ma is, mint mindennap, hajnali 3 órakor keltem és elfoglaltam figyelőhelyemet. Fél 4-kor hirtelen közeli lövöldözést hallottam. Az előttünk 100 méterre, egy dombon lévő figyelő őrsünket, mely 8 főből állt, az előttünk lévő erdőből kitörő oroszok beakarták keríteni. Alvó embereimet azonnal felriasztottam, akik a helyüket azonnal elfoglalták. Azonnal tüzet nyitottunk az erdő szegélyére. Tűztámogatásunk alatt a járőr ügyesen visszavonult, miközben aknavetőink és a német sógorok is beleavatkoztak a harcba.

Az eredmény teljes volt. A szél a közeli erdőből emberek kiabálását és jajgatását hozta felénk. Az élénk tüzérségi tűzharc még délben is tartott. Egy bajtársunk csodával határos módon menekült meg a biztos halálból. Átlőtték a hasán a tölténytáskáját, a hátán a gázálcát úgy, hogy neki semmi baja nem történt. Délután 3 órakor egy orosz fehér rongyot lobogtatva átjött hozzánk, abból az erdőből, ahova tüzeltünk. Zsebeiben búzát találtunk, amivel néha éhségét enyhítette. Vallomásából megtudtuk, hogy az ellenség – egy tiszt és sok más sebesült és halott veszteséggel – visszavonult.

1942. június 4.

Úrnapja itt is kiemelkedik a többi napok közül, de nem azzal, hogy rózsaszirmot hintenek ártatlan kislánykezek, mint odahaza a körmeneten, hanem hajnali 4 órától bizony olyan gyilkos tüzérségi pergőtűz rázta ezt a szerencsétlen vidéket, hogy a legcsattogóbb nyári dörgés-villámlás emellett szégyenében elbújhatna. Ég és föld mozgott szüntelenül. Ezt messziről hallgatni is sok egy békés szándékú embernek, nem hogy átélni az Úrnak e szép ünnepén. Ma átszökött hozzánk 3 orosz tiszt, egy vadonatúj angol repülőgépen. Vallomásukból sok értékes adatot gyűjtöttünk.

1942. június 5.

Géppuskánk naponta többször megszólal a mutatkozó ellenséges célokra. Mai tűzharcunk nagyon heves volt. Mindkét részről beleavatkoztak az aknavetők. Egy bajtársunk az arcán könnyű sebet kapott aknaszilánktól.

Kislányomnak!

*Amióta itt vagyok kicsi Kincsem, Zsuzsikám,
Szüntelen Rád gondolok, a neved a muzsikám.
Amióta nem látlak, mindig rólad álmodom,
Hogy ha este lefekszem, Érted is imádkozom.
Mikor szellő száll Feléd, tőle mindig üzenek,
Megkérem: a csókomat vigye haza Teneked.
Boldog lesz az életem, boldog lesz a pillanat,
Mikor Drága Kis Kezed újra engem simogat.*

Kisfiamnak!

*Kicsi Fiam, drága Fiam, messze vagyok Te tőled,
Oly messze, hogy kis eszeddel Te azt nem is képzeled.
De nem csak én, sok jó apa elhagyta kiscsaládját,
Sok kicsi szív sírogatja a katona papáját.
Édes Fiam, de szeretném, hogy ha madár lehetnék,
Megölelni, megcsókolni, mindig haza repülnék.
De nem tudok elrepülni, kicsi Fiam Te hozzád!
Így csak álmaimban látom a mosolygós szép orcád.*

1942. június 6-10.

Naponta kisebb harcban állunk az ellenséggel. Amint a fedezékből kimozdulunk, a muszka azonnal lő, igaz, hogy mi sem hagyunk békét nekik. Még szerencse, hogy nagyon rosszul lönek a muszkák. Még mindig több gondot okoznak a szúnyogok, mint a muszkák. Az öröket nappal is, de különösen éjjel majdnem megeszik. Ha géppuskánkat kivisszük a folyópartra, hogy az erdőből lövöldözőket elkapjuk, annyi szúnyog lep meg bennünket, hogy tőlük alig lehet látni. Egy félórai ottmaradás után a kezünk, arcunk és nyakunk tele van csípésekkel és daganattal. Aludni éjjel is csak úgy lehet, ha pokrócunkkal a fejünket is betakarjuk.

Feleségemnek!

*Kinn a fronton szundikáltam, félig lehunyt szemmel,
Hamarosan találkoztam a jó Feleségemmel.
Ölelgettem, simogattam, csókja volt a számon,
Ágyúdörgés fölébresztett! Elmúlt a szép álom.
Haragszom rád ágyúdörgés, mert felébresztettél,
Anyukámmal boldog lenni, miért nem engedtéél?
Ma, vagy holnap, az életem elmúlhat, mint álom,
És akkor a Feleségem! Többet sohase látom!*

Lantos Győző és Nagy Mária

A harcmezőn őrt állok

*A harcmezőkön őrt állok, egy nyári hajnalon,
Enyhe szellő muzsikáját unva hallgatom.
Míg bajtársam éjszakáját nyugodtan alussza,
Én ébren figyelem, hogy mit csinál a muszka!
Ha muszka megmozdul a magas dombtetőn,
Vagy ha felénk merészkedik, le a nagy lejtőn.
Bajtársaim! Géppuskások! Mindegyik helyén!
Poroljuk a nadrágot a muszka fenekén.
De ha csend van, feléd nézek drága Magyar hon!
Rád gondolok otthon hagyott édes Angyalom!
Ha még egyszer csókos ajkad enyémhez simul,
Szemeinkből az örömkönny a csókodra hull!*

1942. június 13.

Ma reggel újból megismétlődött az Úrnap reggeli tüzérségi pergőtűz, most a szomszéd német szakaszon. Borzalmas volt!

1942. június 14.

31 darab orosz aknalövedék állásunk közvetlen közelében robbant. Eddigi szerencsénk volt. Ma négy hete érkeztünk az első vonalba. Eddigi emberveszteségünk: 1 halott, 8 sebesült. Frontszakaszunkon különös esemény nem történt. Ez annyit jelent, hogy naponta tűzharcban állunk az ellenséggel, ami nem különös, mert már nagyon megszoktuk.

1942. június 16.

Eligazítás

*Sötét éjjel kinn a vártán,
Sétálok egy folyó partján.
Amott jön egy sötét alak!
Rákiáltok: Állj meg! Ki vagy?
Megállt. Most jön felém a szó,
Hogy vizsgáló előljáró. Előre! Állj! Mi a jelszó?
Csendesen súgja, hogy: Brassó.
Összevágom a bokámat,
Vállamra kapom a puskámat.
Egész röviden jelentem:
Hogy első géppuskás őrszem.
Így történik kinn a vártán,
Valahol egy folyó partján...*

1942. június 17.

Hadra keltünk

*Hadra keltünk, szívünkben van Horthy Miklós képe,
Berohantunk muszka ország teljes közepébe.
Itt a honvéd! Reszkessen a Sztálin katonája!
Meneküljön! Addig, míg ép a keze lába!
Előttünk egy sötét erdő, tele van muszkával,
Éjjel-nappal lövöldözünk ágyúval, puskával.
De a muszka jó katona, ha gránátok hullnak,
Nem fél az a Magyaroktól, ha jól el van bújva!*

1942. június 18.

*Alacsonyan száll a felhő muszka-ország felett,
Harmatozó nyári eső csendesen megeredt.
Meg-megered a könnyem is, hogy ha feléd nézek
Magyarország! Otthonhagyott puha meleg fészek.
Mióta e mérhetetlen orosz földet járom,
Szüntelenül a Te kedves leveledet várom.
Nem is csoda, hiszen minden idegen itt nekem,*

*Messze van, ki engem szeret, a jó Feleségem!
Idejöttem, de nem tudom megyek-e még vissza?
Mert ez a föld sok-sok Magyar honvéd véréből issza.
Akármilyen történik velem, ne sírj értem Szentem,
Hisz a búcsúcsókkal együtt ott marad a lelkem.*

1942. június 21.

Valahol a Duna mentén

*Valahol a Duna mentén, van egy híres város,
Egy kis ház a közelében, udvara virágos.
Az udvaron gondtalanul két aranyos gyerek
Virágot szed.
Édesanyjuk az ajtóból szomorúan nézi,
Amint a két aranyos gyerek a virágot tépi.
Kinek szedtek szép virágot? Felelik ők együtt:
Apukának.
A jó Anya, hű Feleség lassan félre fordul,
Meg ne lássák a gyerekek, hogy könnye kicsordul.
Kinek szedik a virágot, messze! Keleten van,
A harctéren.*

1942. június 29.⁸

Messze Tőletek
1942.VI.29.

Drága jó Anyukám!

Tudatom, hogy 8-i lapodat és 12-i leveledet megkaptam. Már nagyon vártam kedves soraidat, mert az elmúlt két hét alatt ezeken kívül csak egy lapot kaptam Tőled, ami igazán kevés.

Kedves jó Életem! Ne csodálkozz, ha nagyon várom drága írásodat, hisz olyan szépen írsz. Leveledből árad a jóság, a szeretet. Igaz, hogy a bánat és a szomorúság is. Kedves leveledet éppen délben kaptam meg, de addig nem tudtam ebédelni, amíg vagy ötször el nem olvastam drága soraidat.

Drága szép Angyalom! Értem leveledből, hogy nagy szükség volna rám otthon. Kedves Anyám én ezt úgy is tudom. Éppen azért nagyon csodálkozom azon, amit a lapon írtál, hogy ha Isten úgy akarja és meg kell halnom itt? Odaát is gondoljak rátok. Édes jó Anyám! Azért azt nem gondoltam, hogy ennyire el vagy búsulva! Igaz, hogy örülni, boldog lenni, nevetni elfelejtettem, ezt, ha hazamegyek, újra kell tanulni, de azért arra soha egy percig sem gondoltam, hogy én Hozzátok haza ne menjek. Mindig csak arra gondolok, hogy akit annyira szeretnek, akiért annyit imádkoznak, akit annyira haza várnak, annak haza „kell” menni. Nekem is haza „kell” menni, tehát haza fogok menni, ebben légy nyugodt, én érzem.

---

⁸ Győző levelet írt a feleségének. A sorok közé egy négylevelű lóherét fűzött át a papíron.

Azt kérdezed drága szép Virágom, hogy mire várhatsz haza? Hát bizony erre igen nehéz pontosan feletet adni. Mi úgy számolunk, hogy tegnap 28-án múlt 6 hete, hogy itt vagyunk. Ha még 6 vagy 7 hetet, vagyis összesen 3 hónapot itt töltünk, akkor, ha haza nem is, de innen hátrább visznek bennünket. Azt a hírt is hallani, hogy augusztus végére haza fogunk érni. Lehet azután, hogy előbb, vagy utóbb de minden esetre, az őszre otthon leszünk. Drága Anyám! Én elhiszem, nehéz, hogy a gondot nem tudod megosztani velem éppen most, amikor úgy is olyan nehéz mindent elintézni, mindent beszerezni.

*A Lantos Győző feleségéhez írt levelébe fűzött négylevelű lőhere
(A levél a Lantos család tulajdona)*

Én nagyon jól tudom, hogy az a munka, mit Te végzel – amióta én eljöttem hazúról – nem egy nőnek való, akinek úgy is van elég dolga a gyerekekkel és a háztartással. Bízunk, hogy nem lesz ez mindig így, majd velem együtt egyszer hazaér a segítség, az öröm, a boldogság. Írod Életem, hogy úgy a kisfiam, mint a kislányom milyen okos és aranyos gyerekek. Hidd el nekem, hogy a világ minden kincséért nem adnám, ha csak egy percre is megláthatnám őket. Azt csak én tudom, mit veszítek én el, hogy nem láthatom az Ő drága tetteiket, nem hallhatom kedves szavaikat, nem érezhetem csókjaikat, szeretetüket, nem ölelhetem Őket a szívemre. Minden percben rátok gondolok. Ha nincs senki a közelemben, hangosan beszélgetek veletek, imádkozom értetek.

Igaz, örülök, hogy Jóska ott van. Egy dupla csomag 32/2-ből vessen 100 m köténynek való vásznat, lennel szőjje be. Abba a szerszámba tegye, ami a kispépen van. Közben dolgozzon a zsákon is. Komámtól is kaptam levelet, meg Anya lapját is megkaptam, csókoltatom őket és kívánok úgy nekik, mint nektek ma délután jó mulatást

az újlaki búcsúban. Szeretnék én is veletek ott lenni. Van egy pár jó szivarom, amit aranyos Papámnak szívesen oda adnék, de ez a fajta szivar olyan rövid, hogy hiába is akarnám átadni, nem ér el a vége újlakig.

Helyszűke miatt le kell zárnom leveletemet, de gondolatban tovább beszélgetek veletek. Kívánok sok jó egészséget, Neked türelmet, a gyerekeknek jó időt, hogy sokat játszhassanak.

Üdvözlöm komáékat és minden ismerőst.

Titeket pedig szeretettel ölel, csókol Apukátok.

Gyönyörű Virágom!⁹

*Emlékezz csak! Búcsúzáskor azt az egyet kértem:
Ne szomorkodj, sose hulljon drága könnyed értem
Messze vagyok, mégis tudom, álmaiban látom
Hogy a szemed mindig könnyes gyönyörű Virágom!
Fáj a szívem Tenélküled – kínos minden óra
Bocsásd meg, hogy elhagytalak, nem tehetek róla
Szívesebben Veled lennék, szép Magyarországon
Ölelnélek, csókolnálak gyönyörű Virágom
Lesz még Neked fénylő szemed, lesz még rózsás orcád
Könnyeidet letörölni hazamegyek Hozzád
Én leszek a legboldogabb ezen a Világon
Ha még egyszer megláthatlak gyönyörű Virágom.*

Ma már Péter-Pál van, az idő hűvös, esős. Még mindig a védőállásban vagyunk. Ma reggel nagyobb szabású tüzérségi roham volt az ellenség állásai ellen. Az elmúlt héten igen sok éjjeli légitámadás és bombázás volt a mögöttünk lévő városok és falvak ellen. Messziről nagyon szép, a tűzijátékhoz hasonló látvány egy ilyen harci jelenet. A repülőkről dobott bombák hatalmas robbanásával járó villanás, az ejtőernyős rakéták és a légvédelmi ágyúk száz és száz világító lövedéke a sötét éjszakában.

Mondom csak messziről szép, mert néha előfordul, hogy hozzánk néhány méterre csap le egy nehéz orosz bomba, miközben a repülő erősen géppuskáz. Ebben már nem találunk semmi szépséget. Itteni életünkben még egy érdekes dolog van, itten nincsenek nők egyáltalában. Ezt nem azért mondom, mintha az orosz nőket nem tudnánk nélkülözni, de lehetnének itt magyar lányok, akikkel bizony szabadidőnkben szívesen elszórakoznánk. De ha nincs, így is jó. Péter-Pál után eltelt még három nap, különösebb esemény nélkül. Csupán annyi történt, hogy a németek Charkov (ma: Harkiv, Ukrajna) és Orel környékének irányából hatalmas támadást indítottak. Áttörték az ellenség vonalait és egy nagy kerítő csata van folyamatban. Tudom, hogy ezzel a mi védelmi feladatunk is véget ért, mert a két támadási pont között vagyunk. Az események nem vártnak magukra.

---

⁹ Az aznapi levélírás minden bizonnyal a szeretett család hiányát erősítette fel, a felfokozott érzelmek miatt a napló vezetésére és egy újabb vers lejegyzésére is időt szánt Lantos Győző.

*Magyar katonai oszlop
(Fotó: Markó Ferenc)*

3. rész: Előre, a Donhoz!

A 2. Honvéd Hadsereg III. hadteste 1942. június 28-tól vett részt a Weichs-Seregcsoport támadó műveleteiben, melyek célja kijutni a Don folyóhoz, és megsemmisíteni az Oszkol és a Don folyó közt körbezárt ellenséges csapatokat. A magyar alakulatok feladata a Tim előtti szovjet védvonal áttörése, illetve Sztarij Oszkolon keresztül, a Don folyóhoz irányuló előre törés volt.¹⁰

1942. július 2.

Este megkaptuk a parancsot, hogy 3-án reggel támadásra indulunk az oroszok ellen. Ez elég nagy parancs, de különösebb módon nem zavar bennünket, mert tudjuk, hogy az ellenségnek ezen a frontszakaszon nehéz fegyverei és gyors alakulatai nincsenek. Igaz, hogy nekünk sincs semmi gyors járművünk, de mi így is nagy fölényben vagyunk, mert Magyarok vagyunk, ők meg csak Oroszok. Nyugalmunknak még egy oka van. Észrevettük, hogy az ellenséges állásokban csütörtökön, azaz 2-án, igen nagy a mozgolódás, amiből arra lehet következtetni, hogy visszavonulnak a dombtetőről, egy hátrább lévő védelmi állásba. Ez a feltevésünk nem csalt.

1942. július 3.

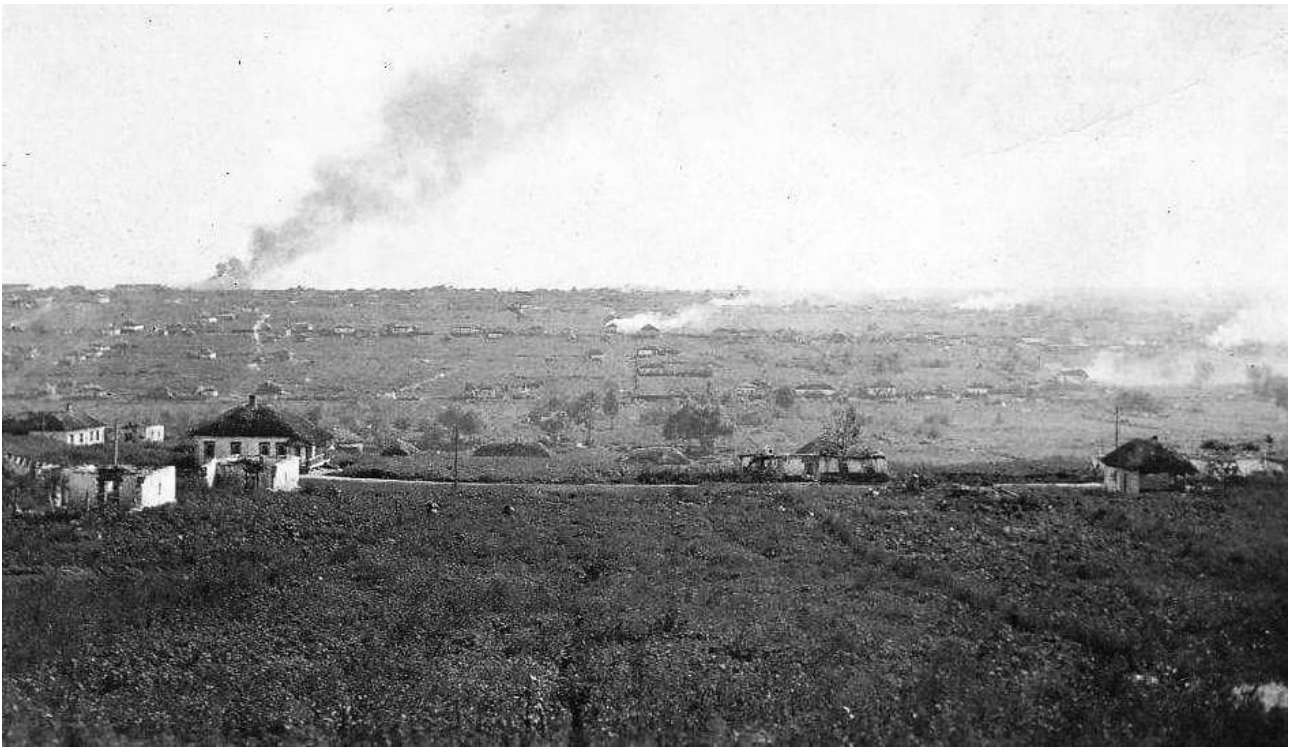
Reggel a felderítő járőreink kiléptek az eddigi állásainkból. Utána egy fél órával, körülbelül 30 kilométeres vonalon a Rákóczi-induló fenséges hangjai mellett megindult ezredünk hódító útjára. Egyéni szerelvényünkkel, lőszerrel és gránáttal roskadáig fölszerelve, törtetünk előre azon a területen, amely számunkra teljesen ismeretlen, és ahol bennünket lépten-nyomon ezer veszély fenyeget. Csak nagyon lassan jutunk előre, mert a drótakadályok és elszórt gránátok mellett az ellenség, különösen az utak mellett, rengeteg akna-zárat telepített, amit előbb műszaki csapatainknak el kellett távolítani. Közben a rádió hatalmas hangszórója a Rákóczi-induló után egymás után dobja bele ennek a távoli országnak a levegőjébe a legszebb magyar dalokat. „Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország” és más szebbnél-szebb dalokat és ütemes katonanótákat.

Azt az érzést, amit ekkor éreztünk, leírni nem lehet. Szinte azt érzi az ember, hogy könnyen, pillanatok alatt keresztül tudna menni tűzön, vízen, magas hegyeken és minden járhatatlannak látszó akadályon, mert a Haza, az Édes Otthon védelme ezt kívánja. Erősnek és legyőzhetetlennek érezzük magunkat, mert érezzük, hogy Istennel együtt az igazság velünk van.

Szerencsésen feljutottunk a domb tetejére, ahol az oroszok előretolt állásai voltak. A legnagyobb csodálkozásunkra, ott egy lelket sem találtunk. Az ellenség attól való félelmében, hogy mögötte a gyűrű bezárul, az egész vonalon visszavonulóban van. Az is lehet, hogy megtudták a támadási terveinket, de ők erre nem voltak felkészülve, és azért kellett nekik előlünk visszavonulni. Falvakon, dombokon, hatalmas kiterjedésű rozstáblákon keresztül az első napon 20 kilométert jutottunk előre, anélkül, hogy a legkisebb ellenállásba ütköztünk volna. Mindig hallottuk, hogy az oroszok mesterei a visszavonulásnak, most magunk is ezt tapasztaltuk. Ha az orosz visszavonul, nem lehet megállítani.

---

¹⁰ Dr. Szabó, 2013. 67. p.

*Lángoló orosz falu a Donnál
(Fotó: Markó Ferenc)*

1942. július 4.

Második napon már azt hallottuk, hogy az ellenség már csak 30 km-re van tőlünk és megy visszafelé. Meneteltünk éjjel-nappal a leggyorsabb ütemben. A második napon megtettünk 40 kilométert.

1942. július 5.

Éjjel 12 órakor értünk egy faluba, ahol megpihentünk. Ez a pihenés abból állott, hogy megálltunk, de aludni nem lehetett, mert nagyon hűvös éjszaka volt. 2-kor indultunk tovább, de sokkal fáradtabbak voltunk, mint mikor ide beérkeztünk.

1942. július 6.

Következő napon 50 kilométert mentünk előre. Ezen a részen már német páncélosok és repülők üldözték az ellenséget, és neki nagy veszteséget okoztak. Az utakon rengeteg motoros jármű: traktor és óriási tank hever, amit az üldözők tettek harcképtelenné, részben pedig az oroszok maguk felrobbantották, mert a rossz utakon azokat visszavinni nem tudták.

1942. július 7.

Beérkeztünk Sztarij Oszkol városba, ahol a német repülők 2 nappal ezelőtt még oroszokat találtak, ezért a várost felgyújtották. Munkájuk eredménye borzalmas volt. A város házai, kevés kivétellel, romokban heverték, itt-ott még most is füstölög egy-egy nagyobb épület. A repülők után jöttek a páncélosok és a gyors csapatok, akik a várost az ellenségtől megtisztították és több ezer foglyot ejtettek, akik az Oszkol folyó partján vannak egy nagy völgyben összeterelve. Ebből a városból kiindulva, egy fél napig együtt menetelünk a német bajtársakkal, dél

felé. Az ellenség irányából, német gyors- és gyalog csapatok jönnek velünk szemben, akik az ellenséget üldözték. Ezután ez a feladat miránk tartozik. Sajnos az út Sztarij Oszkoltól fogva igen rossz. Csupa homok és homok mindenfelé. A nap borzasztóan tűz erre a homokra. A bakancsaink és szekereink merülnek a homokba. Magunkról és lovainkról csorog a víz. Az állatok nem bírják húzni szekereiket, azt is nekünk kell utánuk tolni, ha azt akarjuk, hogy az úton le ne maradjunk.

Ezután következik utunknak a legborzalmasabb része. Négy napi menet pihenés és hiányos étkezés mellett, ebben a feneketlen homokban, égető nap-sütésben. A rossz útviszonyok miatt az utánpótlás teljesen megbénult. Sokszor a vacsoránkat másnap délben, a reggelinket este kapjuk meg. Feladatunk a Don folyót mihamarabb elérni, és az ott szorult ellenséget megsemmisíteni. Sztarij Oszkoltól a Donig csak homok és homok. Utak nincsenek, sokszor megyünk árkon, bokron át, föl nagy dombokra, de ott is csak a homok.

1942. július 8.

A hatodik napon vezetőink belátták, hogy pihenő nélkül tovább menni nem tudunk. Ezért kaptunk egy napi pihenőt. De ebből is csak fél nap tel el, mert jött a parancs, hogy menet tovább előre, mert az előttünk lévő erdőben partizánok vannak, akikről az erdőt meg kell tisztítani. Négy óra fele léptünk az erdőbe, estig bent jártunk, több partizánt agyonlőttünk, megsebesítettünk és egy zsidót elfogtunk, aki egyik bajtársunkat három lépésről, karján és mellén megsebesítette. Ezt is agyonlőttük.

*Magyar Ca.135 típusú bombázó bevetés előtt
(Fotó: Mocsáry család)*

1942. július 9.

A hetedik napon, 260 kilométeres út után beértünk egy nagyobb faluba, ahol hallottuk, hogy a közelben orosz tankokat láttak, akik elő őrsereinkre és kerékpárosainkra tüzeltek. Még egy faluval odább mentünk.

*T-38 karbantartása
(Fotó: Markó Ferenc)*

1942. július 10.

A nyolcadik napon felkészültünk a támadásra.¹¹ A falu¹² szegélyén elterülő hatalmas rozstábla szélén felvettük a megindulási helyzetet, de elindulni nem tudtunk, mert az előttünk 2000 méterre lévő dombtetőről, ahol a szélmalom is állt, nagy akna- és ágyútüzet kaptunk. Mi erre páncéltörő, aknavető és tüzérségi tüzet nyitottunk az előttünk lévő szélmalomra és három tankra, amit nagyon jól lehetett látni. Erre az oroszok a tüzelést beszüntették. Az volt a látszat, hogy visszavonultak a domb mögött lévő faluba, vagy annál is tovább. Az éjszakát állásainkban töltöttük.

---

¹¹ *A magyar bombázókat is bevetették a földi harcok támogatására. A 4/I. Bombázó osztály az Urivnál épített hadi híd elpusztítását kapta feladatul, ezért öt gépet készítettek elő, de csak három Caproni 135-ös (B.544, B.553, B.562) tudott elindulni. A kötelék 8 óra 45 perckor bombázta a hidat sikertelenül. Ekkor hat vadászgépet vezényeltek az urivi hídfőt támadó bombázók kísérésére, de a Héják nem találták meg a Caproni 135-ösöket, ezért azok vadászbiztosítás nélkül hajtották végre a feladatukat. 9 óra 50 perckor elrendelték a bombázóknak, hogy támadják meg Talovaja vasút állomását. A parancsot Mocsáry őrnagy annyival egészítette ki, hogy visszaúton minden gép támadja meg az urivi hidat, ezért a sikeres pályaudvar elleni bombázás után 2-2 bombát dobtak a gépek az urivi híd keleti hídfőjére. Adatok Mocsáry István őrnagy naplójából. A napló a Mocsáry család tulajdonában van, és Olasz Lajos: Az 1. Vadászosztály a keleti fronton, 1942. július-augusztus. Magyar Szárnyak Évkönyve 2004, Budapest. 78. p.*

¹² *A naplóban nem szerepel a falu neve, de a 4. Gyalog ezred Uriv környékén jutott a Don közelébe. Becze, 2006. 22. p.*

4. rész: Hídőcsaták

A július 28-án indult német támadás feltartóztatására Sztarij Oszkolnál vetették be a szovjet 4. Gárda Harckocsi Dandárt, az 54. és 130. Harckocsi Dandárt július elején, ahonnan a páncélosok visszavonultak Uriv (ma: Uriv-Pokrovka) környékére és ott védelemre, a további német előre törés megakadályozására rendezkedtek be. A Szeljavnoje irányából indított támadásaik, súlyos veszteséget okoztak a 4. Gyalog Ezrednek.¹³

1942. július 11.

Így érkeztünk el július 11-éhez, életem örökké emlékezetes napjához. Reggel 3 órakor csekély tüzérségi előkészület után, az I. zászlóaljunk, aki tőlünk balra sokkal hátrább volt, mint mi, megindult. Utána néhány órával megindult a III. zászlóalj és mikor ezek beérkeztek a mi zászlóaljunk magasságába, 10 óra körül mi is megindultunk az ismeretlen veszedelem felé. Még ezen a reggelen is azt a hírt kaptuk két menekült oroszától, hogy a faluban mindössze 3 elhagyott tank van. A gyalogság, akik tehettek, az éjjel elhagyták a falut. Ezek mindössze 150-en lehetnek. Kár volt fölülni ennek a link dumának, mert néhány órán belül csalódva tapasztaltuk ennek a hírnek az ellenkezőjét.

Lassan közeledtünk a domb felé. Amikor a domb alját elértük, azt a parancsot kaptuk, hogy az összes tüzgéppel előre a domb tetejére. Ma nem úgy van, mint volt pár évvel ezelőtt. Ma a gépeknek kell előre menni, s csak utána jön a gyalogság. Parancs! Tehát a géppuska, nehézpuska, aknavető, gránátvevő és utánunk néhány golyószóró megindult a domb tetejére, illetve felé, ami lehetett körülbelül 150 méter magas. Bátran mentünk előre, mert eddig nem kaptunk egy puskalövést sem, és azt hittük, hogy ellenség itt egyáltalán nincs. Géppuskás rajommal, aki velem együtt állott hét főből, felértem a domb tetejére. Az ellenségnek semmi nyoma. Mivel a domb teteje kis fennsík alakú, ami a szélmalom irányában emelkedik, elhatároztam, hogy a terület legmagasabb pontjáig előre megyek a rajommal, amely hely a szélmalomtól balra volt 70-80 méterre. Nagy könnyelműség volt tőlem, hogy nem figyeltem a szomszéd gépeket, hogy azok is jönnek-e előre. Persze, hogy nem jöttek. Ott maradtak a domb szélén. Én alig vártam, hogy betekinthessek a faluba, ami a völgyben volt. Balra tőlem volt négy honvéd, akiket a puskás rajoktól küldtek előre terepkutatónak. Az én rajom és ezek négyen egyszerre értük el azt a kis buckát, ahonnan már be lehetett látni a faluba.

De itt már nem értem rá a faluba benézni, mert hirtelen olyan tüzet kaptunk, hogy a meglepetéstől azt sem tudtuk, hová legyünk. Nem értünk rá azt nézni, hogy vajon honnan tüzelnek, honnan is lőnek ránk. Csak később tudtuk megállapítani, hogy a tüzet három oldalról is kapjuk. A szélmalomból lő egy golyószóró, előttünk egy tank, gyorstüzelő ágyúval, balról ugyancsak tankból géppuskatüzet kaptunk. A tűz még később fokozódott, mert kiderült, hogy nem három, hanem tizenhat teljesen harcképes tankkal állunk szemben. Hogy ez a tizenhat óriás mäsina mekkora erőt képvisel a gyalogsággal szemben, azt nem lehet eléggé kifejezni. Ha az orosz tankok vezetőiben egy szikrája is csak lett volna a bátorságnak,

---

¹³ Becze, 2006. 22. p.

akkor minket ott elöl egy szálíg legázolhattak volna. Szerencsére ez nem történt meg, mert a domb tetejére nem mertek feljönni. A mi két páncéltörő ágyúnk közül az egyik felért a tetőre, de ennek elfogyott a lőszer. A másiknak pedig egy tank kilőtte a lovait, mielőtt azok a dombot elérték volna. A tankok a dombtető és a falu közötti lejtőn dübörögtek. A tetőre csak annyira jöttek fel, hogy löni tudjanak bennünket.

A gyilkos ellenséges tűz mellett még annak a veszélynek is ki voltunk téve, hogy saját aknavetőink belénk lőnek. Ők nem tudták, hogy mi annyira előre vagyunk, s oda veregették 15-20 méterre az orrunk elé a lövegeiket. Eleget ordítottam, hogy az akna hosszabbat lőjön, de ki figyelt volna ebben a nagy lármában az én szavamra. 4 kezelőm, a 2-es, 4-es, 5-ös és a 6-os már a tüzelés megindulásakor találtak maguknak egy-egy nagy gödröt, amit az oroszok használtak ellenünk fedezékül. Én a 2-es és a 6-os mögött feküdtem egy 5 cm mély teknő alakú helyen, amit aztán a kezemmel kapartam mélyebbre. Amikor a tüzet kaptuk, hamarosan megsebesült az egyik puskás-terepkutató, aki jajgatva könyörgött, hogy segítsünk rajta. A jobb kézfejét tépte szét egy gránátszilánk. A 3-asom, Kappel József és az irányzóm, Horváth István, saját életük kockáztatásával, odakúsztak hozzá és bekötötték bajtársuk sebesült kezét.

Eltelhetett 15-20 perc, de a gyilkos tüzelés csak nem szűnt. Egyik emberem észrevette, hogy előttem 4-5 méterre van, és kér, hogy menjek vele, mert jelenlegi helyemen előbb utóbb elér a veszedelem. Nagyon veszedelmes dolog volt megmozdulni, de még veszedelmesebb ottmaradni. Szünet nélkül csapódtak be közvetlen közelembé, a gránátok és puskalövedékek. Többször észrevettem, hogy mellettem egy fél méterre csapódik be egy puskalövedék. Isten csodája, hogy engem egy szem sem talált.

*Támadás
(Fotó: Markó Ferenc)*

Beláttam, hogy itt nem maradhatok, viszont ha sikerül azt a gödröt elérni, akkor talán megmenekülhetek. Kúszva mentem a gödör felé és beleugrottam. Éreztem, hogy nem fog történni semmi bajom, mert a félelmet, azt nem ismertem. Sikerült a géppuskát is odahúzni hozzám. Kitettem a fedezékem szélére, hogy alkalom adtán tüzelhessek mutatkozó célokra. Kappel, akinek még rosszabb helye volt, mint nekem, odament az én előbbi helyemre. Amikor a tüzelés kicsit szűnt, Kappel felmászott a bucka tetejére, hogy megnézzze, merre mennek a tankok. Mi ezt nem vettük észre, csak akkor, midőn később egy géppuskás szakaszvezető mondja, hogy tőlünk néhány méterre, balra, egy halott fekszik. Szerencsétlen bajtársunkat egy tank lövedéke telibe találta, s mellét valósággal felrobbantotta. Azonnal fölmentem, hogy megnézzem, mondhatom borzasztóan nézett ki. Összeszedtem a szerelvényét és egyéb dolgait, amik körülötte 10 méteres körzetben voltak szétszórva. Kedves bajtársunkat ott a helyszínen eltemettük. Öreg szülei, felesége és három árvája hiába várja hazatérését.

Páncéltörőinknek sikerült egy tankot kilőni, mire a többiek visszavonultak a falun keresztül egy másik községbe, ami tőlünk balra esik, egy magaslatra a Don partján. A mi menetcélunk az előttünk lévő falu elfoglalása. Délután 6 óra felé kaptuk azt a parancsot, hogy elindulunk a falu megszállására. De ez azon a napon sem sikerült, mert az előttünk lévő falun túl, a dombra menekült tankokból és aknavetőkből újra olyan erős tüzet kaptunk, hogy a terepen mozogni teljesen lehetetlen volt.

1942. július 12.

Így a falu [*megj.: minden bizonnyal Uriv*] elfoglalására csak másnap reggel került sor. Ez simán megtörtént, eltekintve egy-két partizántól. Ezeknek a sorsa beteljesedett. Estig tartott, míg a falut átkutattuk. Este kivettek bennünket a Don partjára, egy nagy berekszerű bozótba, ahol a folyambiztosítást kellett ellátnunk.

*Bevetésre induló Ca.135 típusú bombázó
(Fotó: Mocsáry család)*

1942. július 13.¹⁴

Sajnos itt sem volt nyugalomunk, mert ez a sűrű füves bozót tele volt partizánokkal, akik itt rejtőztek el. Részben előlünk, részben a németek elől, akik hatalmas támadást vezettek a ruszók ellen. Megjegyzendő, hogy a ruszók itt nagyon szívósan ellent álltak. Tekintve, hogy a mi menetcélunkat elértük, az volt a további helyzet, hogy itten maradunk, mindaddig, míg le nem váltanak bennünket.

Lantos Győző a harci események közepette egy rövid levélben tudatta a családjával, hogy jól van:

Még messzebről
1942.VII.13.

Drága szeretett Feleségem és Gyermekeim!

Szeretettel köszöntlek benneteket és tudatom, hogy egészséges vagyok, amit Isten után csakis Nektek köszönhetek, mert szívből tudtok könnyörögni értem. Tudom, Nektek elég az is, ha tudjátok, hogy egészséges vagyok, de mégis már a levelem elején sietek benneteket megnyugtatni, hogy mire ezt a levelet olvassátok, már közelebb leszek hozzátok, mint jelenleg vagyok. Ez a hír nagyon megnyugtató, mert ha egyenest nem is megyek haza, azért az egészségem ott már biztonságban lesz. Akkor már igazán remélhetjük és készülhetünk a boldog és talán közeli viszontlátásra. Ha mindenki ennyi részt vesz ebből a munkából, mint mi, akkor már úgysem lesz semmi, ami megzavarja a boldogságunkat.

Édes kis Angyalom! Nagyon köszönöm azt a szép kis érmecskét, amit küldtél. Már nagyon várom az ígért fényképeket is. Gondolhatod, hogy milyen nagy boldogság nekem kedves leveleteket olvasni, hátha még fényképet is kapok rólatok, még csak akkor leszek nagyon boldog. Bárcsak már jönne, hogy megláthatnám az én drága jó Angyal Anyukámat, aki engem ennyire szeret, és oly sokat sír utánam. Megláthatom mekkorát nőttek azok a drága aranyos gyerekek, akik veled együtt számomra legdrágábbak a világon, akikért élni akarok, mert értük élni érdemes. Ebben az örömben csak az lesz a szomorú, hogy Te nagyon lesóványodtál. Mondhatni nagyon rosszul esett, mikor olvastam, hogy 7 kg súlyveszteséged van. Most a közlő viszontlátás reményében zárom leveletemet. Forró szeretettel ölel, csókol benneteket szerető Apukátok.

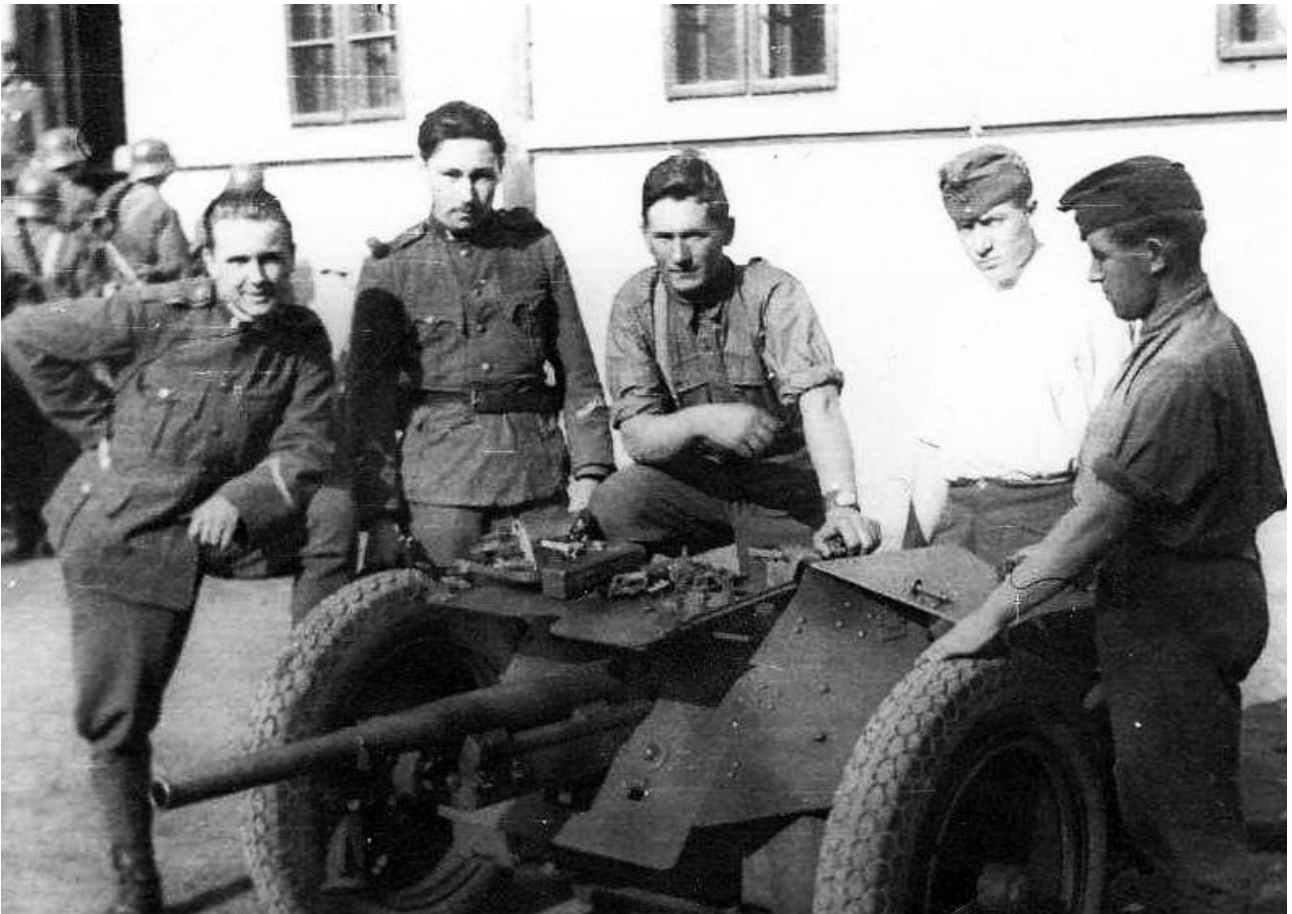
¹⁴ *A magyar bombázó erőket bevetették a szovjet csapatok pusztítására. Hajnali három órakor hat Caproni 135-ös szállt fel a Don túlsópartján, Urivval szemben elhelyezkedő Troiskoje elleni bevetésre. Sikeresen támadták a településtől nyugatra fekvő szovjet barakktábor és a község keleti oldalán lévő ütegeket, három magyar vadászgép fedezete mellett. 6 óra 55 perckor Urivtól keletre a 189.9 magassági ponton szovjet nehézpáncélosok támadására szálltak fel a magyar bombázók. 5 gép egyes dobásokkal 20 percen keresztül támadta a tankokat. A pontos bombavetésnek köszönhetően két harckocsi megsemmisült, a többi pedig igyekezett elmenekülni a helyszínről. A helyzet súlyosságát mutatja, hogy négy bombázót újra Uriv fölé vezényeltek. 11 óra 5 perckor szálltak fel, majd csapást mértek az Urivtól északkeletre fekvő erdőben gyülekező páncélosokra és a hídfőre. Egy harckocsi telitalálatot kapott és felrobbant, ezen felül több harckocsi is megsérült. A hídfőben lovas kocsikat és csónakokat pusztítottak el. Mocsáry István őrnagy naplója a Mocsáry család tulajdonában.*

Külön is csókolom mindegyiketeket és veletek együtt Papáékat is. Üdvözlök minden jó ismerőst. Győzikém és Zsuzsikám, jók legyetek, hogy megérdemeljétek a sok ajándékot, amit viszek Nektek.

Ölel, csókol Apukátok.

1942. július 16.

Sajnos ezredünk I. zászlóalja nem érte el a menetcélját, mert az előttünk elmenekült tankok, az ott lévőkkel megerősödve, az I. zászlóaljra olyan csapást mértek (60 halott veszteség), hogy annak erkölcsi ereje annyira összeroppant, hogy további akcióra képtelennek tartották.¹⁵ Így történt, hogy 3 napi pihenő után kicseréltek bennünket az I. zászlóaljjal, aki tőlünk balra volt, a Don partjától 3-4 kilométerre. Újra fölkerekedtünk. Az utóbbi nagy esőzések miatt a talaj annyira felázott, hogy térdig merülő ragadós sárban és pocsolyában kellett menetelnünk déltől másnap hajnalig, koromsötét éjjel. Egész éjszaka nem lehetett látni, vajon hova lép az ember. Vízben, sárban, pocsolyában jártunk, szüntelen árkokba és buckákba léptünk, mire elértünk oda. Szekereket toltunk és nem aludtunk ezen a csúnya éjszakán.

*37mm-es páncéltörő ágyú karbantartás közben
(Fotó: Markó Ferenc)*

---

¹⁵ *Az első zászlóalj Szeljavnoje ellen intézett támadását a szovjet harckocsik megállították és súlyos veszteséget okoztak. A harcban meghalt a zászlóalj parancsnoka Meskó László százados is. Becze, 2006. 22. p.*

1942. július 17.

Ma július 17-én itt vagyunk beásva [*Uriv mellett*¹⁶] egy nagy domb oldalába. Új csatákkal, és kitudja milyen meglepetésekkel szemben. Előttünk egy nagy völgy, az előtt egy nagy domb, majd az alatt állítólag egy falu, ahol még eddig ismeretlen erejű ellenség van. És a végcél: a Don folyó.

17-én délután írtam a fentebbi sorokat, és még aznap megkaptuk a parancsot, hogy este 9-ig át kell mennünk az előttünk lévő dombra, hol eddig előőrseink voltak, mert hajnali 3-kor megindul a támadás, hogy az ellenséget áthajtsuk a Don túlsó partjára.

1942. július 18.¹⁷

Ezúttal szerencsésebbek voltunk, mint a múlt heti támadásnál, mert most nekünk is érkeztek tankjaink elég szép számmal. A támadás sokkal nagyobb méretű, mint a 11-i volt, mert amíg akkor egy ezred támadott, addig most négy egész ezred támad, vele egy páncélos ezred és egy kerékpáros zászlóalj. A szép csillagos éjszakát még szebbé tették a rakéták és a csillaghoz hasonlóan kivilágított „raták” futófénye és hasonló bombája. Egy ejtőernyős rakéta majdnem a fejünkre esett, nappali fényvel elárasztva az egész területet.

Háromkor megindult a támadás. Sajnos nagyon rossz érzés fogott el bennünket, mert a tankok nem érkeztek meg a rendes időre. Az oroszok a rendszeren kiépített állásaikból könnyen tüzeltek ránk, és tankjuk is volt még elég számmal. A támadás igen lassan haladt előre a nagy tűzben. Hamarosan megsebesült az irányzóm, Horváth István őrzető. Hasán kapta a lövést, amit magam kötöttem be neki. Sebesülése igen súlyos. 15 perc késéssel megérkeztek a páncélosok. Amikor megláttuk őket, mellettünk az úton sorakozni, támadásunk, mint a vihar, lendült előre. Páncélosaink gyönyörűen dolgoztak, egymás után lőtték ki az orosz tankokat, mire ők hamarosan elkezdtek menekülni. Természetesen velük menekültek az orosz védőcsapatok is, akik nagyrészt 72 lövetű géppisztollyal voltak felszerelve. Utunkat orosz hullák és kilőtt harckocsik jelzik, mert foglyot nem ejtettünk. Volt, aki 20 lépésről még géppisztollyal tüzel ránk. Amikor odaértünk, kegyelemért könyörgött, amit meg is kapott, mert sokáig nem szenvedett.

Hatalmas rozstáblán keresztül visz utunk a falu felé, ami a támadásunk végső célja. A falut délután megszálltuk, de ezt a megszállást stuka-támadás előzte meg, amit mi a rozstáblából néztünk végig. Borzalmas volt azt ilyen közletről is nézni, hát még a falu lakóinak átélni. Újra itt vagyunk a Don partján. Századunk védőkörlete a falutól 2 kilométerre lévő erdő. Délután, midőn az erdőbe be akarunk vonulni, a Don túlsó partján lévő ellenség hatalmas tüzet zúdított az erdőre, úgy, hogy azt csak nagy nehezen, a legnagyobb óvatossággal tudtuk megszállni. Este még be sem tudtuk ásni

---

¹⁶ *Onnan lehet tudni, hogy ekkor hol állomásozott Lantos tizedes, hogy augusztus 8-én azt írta a naplójában: „Estefelé gyülekezett zászlóaljunk Uriv mellett, azon a dombon, ahol a múlt hó 18-i támadásunk elindult.”*

¹⁷ *A reggel meginduló támadást a páncélos hadosztály parancsnoka dálnoki Veress Lajos altábornagy dolgozta ki és irányította. Először a német 77. Zuhanóbombázó Ezred 4. századának gépei támadták a Don túlsó partján fekvő Troickojét 3 óra 45 perctől. Becze, 2006. 23.-24. p. Ezután a négy magyar bombázó következett és 4 óra 1 perctől vetették sikeresen a bombáikat. Mocsáry István őrnagy naplója a Mocsáry család tulajdonában. 11 órakor ismét a német gépek támadtak, ekkor Szeljavnojét bombázták. Becze, 2006. 23.-24. p.*

magunkat, már újabb tüzet kaptunk, mert a saját tankjaink is ebben az erődben gyülekeztek.

Támadásunk az egész vonalon teljesen sikerrel járt, és ezért a mi zászlóaljunk külön dicséretet kapott. Az egész sikert a mi zászlóaljunk gyors és bátor előretörésének tulajdonították. Páncélosaink azon a napon kilőttek 26 ellenséges tankot és páncélos járművet, hármat pedig elfogtak anélkül, hogy saját veszteségünk lett volna. Halott és sebesült veszteségünk az elért eredményhez képest csekély.¹⁸

Egy éjjel aludtunk az erőben, mert másnap a rajommal együtt kitétek a falu és erdő között lévő területre, egy nagy vízmosásba, ahol úgy beástuk magunkat, hogy semmiféle ellenséges lövedék sem tud veszélyeztetni bennünket, kivéve a géppuskánál lévő figyelőt.¹⁹

1942. július 23.

Ma olyan hírek járnak, hogy már nincs messze a régen várt, és jól megérdemlett leváltás. Addig nem hisszük el, amíg meg nem történt, de hisszük, hogy már talán több veszteségünk nem lesz. Tehát, akik vagyunk a rajból öten, talán egészségesen hazajutunk kedveseinkhez. Úgy érzem, hogy ez után a két támadás után, ajándék hogy élek. Ott voltam, ahol a bajtársaimat agyonlőtték, vagy megsebesítették. Érhetett volna ugyanúgy engem is baleset, de Isten így akarta, így lett!

*Horthy főhadnagy bevetésre indul
(Fotó: Gibás Andor)*

---

¹⁸ Valójában 21 harckocsit lőttek ki a magyar páncélosok és négyet zsákmányoltak. Délutánra a magyar támadás a hídfő nagy részét elfoglalta, csak a mocsaras keleti és északkeleti részen sikerült a szovjet csapatoknak megtartani az állásaikat. Becze, 2006. 26. p.

¹⁹ A magyar vadászpilóták is részt vettek a magyar alegységek harctámogatásában. Horthy István főhadnagy délután 17 és 18 óra 30 perc között bevetésen volt Uriv környékén. Négy vadászgép pedig a Don folyó menti átkelőhelyeket támadta. A szolnoki 1. Vadászpilóták osztag parancsnoka, Csukás Kálmán őrnagy az egyik átkelő kompartimentje támadása során találatot kapott, ezért saját területen kényszerleszállást hajtott végre. Olasz, 2004. 79. p.

1942. július 28.

Itt vagyunk a Don partján leásott védőállásban. Naponta lőnek ránk az orosz nehézlövegek, mert tudják, hogy itt vagyunk, de ártani nem tudnak, mert mint már írtam, nagyon jól be vagyunk ásva.

Közvetlen mellettünk balra, a Don egy nagyot kanyarodik. Ebben a nagy kanyarban a 18-i támadásunk után az ellenség innen maradt a folyón és jól beásta magát. Nekünk a feladatunk az, hogy a Don folyón innen az ellenség nem lehet. Ezért vezetőink elhatározták, hogy a folyón innen lévő oroszok ellen támadásra mennek. Így érkeztünk el a mai naphoz, a napló legfeketébb napjához. Gyenge tüzérségi előkészítés után, estefelé 7 órakor támadásra indultunk, de ez a támadás reánk nézve szomorúan végződött. Támadó szakaszaink a folyó belső partjáról olyan tüzet kaptak, ami őket oldalról érte. A nagy veszteségek miatt a jól felszerelt és fedezékben lévő ellenséget nem tudták megmozdítani, hanem a mi támadásunk akadt meg. Ez a tüzelés az esti szürkületben körülbelül 2 óra hosszáig tartott, miközben a drága magyar vér folyt, mint a patak. Szakaszainkat megtizedelték a piszkos muszkák. Veszteségünk több halott és sebesült. A halottak között Csípő zászlós úr, akinek halála fölött minden magyar honvéd és tiszt bajtárs gyászol, mert mintaképe volt a jó parancsnokoknak. A sebesültek között több hadnagy, főhadnagy és zászlós van. Halott, sebesült 60 fő.²⁰ A vezető nélkül maradt csapatok éjjel 12 fele kénytelenek voltak visszavonulni. Ezen a napon volt alkalmunk másodszor látni, vagyis hallani a Sztálin-orgonát. Ez egy gyorstüzelő gépágyú, ami néhány percen belül 60 lövedéket lő ki, csak úgy okádja a tüzet. Ahová elkezd veretni, ott még a föld is reng.

1942. július 29.

Ma 3 magyar felderítő és 9 német bombázó jelent meg felettünk és a front túlsó partját a bombáikkal valósággal végigseperték. Több helyen tüzet okoztak. Utána a Don-kanyart hatalmas füst lepte be és csend borult a vidékre.

Don-kanyar

*Oh, be csendesen folyik a Don,
Csak a kanyarban sodor nagyon.
Nagy csaták helye e Don-kanyar,
Itt lett hős vitéz sok-sok Magyar.
Enyhe szellő száll a Don felett,
A csatazaj elcsendesedett,
Csendben pihen itt sok hős Magyar,
Kit elsodort a zúgó Don-kanyar.
Őrt állok a Donon, nézek át,
Lelkimmel látom a szép Dunát.
Duna mentén sok-sok kedves falu,
Minden házon lehúzott zsalu.
Sok-sok kis árva imádkozik ott,*

---

²⁰ A teljes veszteség valójában 69 fő volt. Becze, 2006. 27. p.

*Tegnap még haza levelet írt,
Ma már megásták neki a sírt.
Menyasszony! ki vőlegényre vársz,
A Don-kanyarban halva rátalálsz.
Édesanya ne sírj fiadért!
Imádkozz a hős halottakért!
Kedves Bajtárs! Vitéz hősi halott!
Tőled még el nem búcsúzhatok.
Ma őrt állok szent sírod felett,
Holnap talán pihenek veled.
Óh, be csendesen folyik a Don,
Csak a kanyarban sodor nagyon.
Itt lett hős halott sok vitéz Magyar!
Kiket elsodort a zúgó Don-kanyar!*

1942. július 31.

Ma telefonon jelentés érkezett a kórházból, hogy a 18-án megsebesült Horváth István őrzető meghalt. Ez a hír engem, a rajomat és az egész szakaszt nagyon megrendítette, mert Horváth igen becsületes, kedves jó bajtárs volt. Szívből kívánom, hogy a jó Isten odaát hős bajtársunkat jutalmazza örök boldogsággal, feleségét és három árváját pedig segítse az életben.

*Temetés katonai tiszteletadással
(Fotó: Markó Ferenc)*

Ma délután 5 órakor újra támadunk a Don-kanyar ellen.²¹ Ezúttal nem mi, hanem a győri 22-esek²² egyik zászlóaljának 56 lövege szórja tüzet az ellenségre, aki még így is megállította a magyar támadást, és a támadó csapatoknak 150 főnyi veszteséget okozott (halott és sebesült együtt). Mennyi anya, özvegy és árva gyászolja ezt a sok jó bajtársat, drága magyar testvért, kiket a Don-kanyar elragadott tőlünk. Ezeket a napokat nem tudom soha, de soha elfelejteni...

1942. augusztus 3.

Többszöri támadási kísérletünk után az ellenség ezt a frontszakaszt inkább megerősítette. Állásainkban mozogni csak rejtve lehet, mert amint mutatkozunk, az orosz azonnal lő. Aki nem vigyáz, könnyen ráfizethet könnyelműségére. Ezeket a Don-parti állásokat az ellenség még a 18-i visszavonulás előtt építette meg magának. Csak így lehetséges, hogy támadásainkat kibírták.²³

1942. augusztus 5.

5-ére virradó éjjel 3 órán át támadtak bennünket az orosz repülők. Rengeteg bombát dobtak ránk és az ejtőernyős rakétáikkal az egész vidéket megvilágították, de nagy eredményt nem tudtak velünk szemben elérni. 5-én este 10 órától reggel 3 óráig újból támadtak az orosz repülők, de sokkal erősebben, mint az előző éjjel. A repülőbűgés egész éjjel nem szűnt meg felettünk egy percre sem.²⁴

1942. augusztus 6.

3 órakor a repülők elvonultak és átvette a szót az orosz tüzérség, aki olyan iszonyatos tüzet zúdított ránk, hogy amilyenben ez ideig még nem volt részünk. Amit Úrnapkor csak messziről hallgattunk, azt most át kellett élnünk. Ekkor már sejtettük, hogy az oroszok múlt heti támadásaink sikeres kivédésén felbuzdulva, támadásra készülnek ellenünk. Ezt a tervüket nagyon elősegítette az, hogy a Don-völgyében reggel hatalmas köd volt, aminek a védelme alatt nyugodtan megközelíthettek bennünket vagy 100 méterre.²⁵ Mikor fél 5 felé a köd felszállt, az orosz gyalogsággal találtuk szemben magunkat, ezért azonnal felvettük velük a harcot. Fő támadási irányunk a tőlük jobbra lévő falu volt, aminek a neve Szeljavnoje. Úgy magam, mint a legyengült létszámú rajom helyzete nagyon reménytelen volt, mert a tőlünk bal-

---

²¹ *A magyar bombázók feladata a Szeljavnojétól 3 kilométerre keletre a Don két partján harcoló szovjet erők lefoglalása volt a magyar támadás idejére. A háromgépes kötelék 16 órakor szállt fel, és öt magyar vadászgép biztosítása mellett három rárepüléssel bombázták az ellenséget igen erős légvédelmi tűzben, de szerencsére egyetlen gép sem sérült meg. Mocsáry István őrnagy naplója a Mocsáry család tulajdonában.*

²² 22. Gyalog Ezred

²³ *Három Ca.135 szállt fel és öt vadászrepülőgép biztosítása mellett támadta a Troiskojétól nyugatra fekvő erdőben felfedezett ellenséges csapatokat. A szovjet légvédelmi tűz pontatlan volt, ezért sérülés nélkül sikerült a feladatot teljesíteni. Mocsáry István őrnagy naplója a Mocsáry család tulajdonában.*

²⁴ *A július 18-i támadás során a hídfő szovjet kézen maradt mocsaras keleti és északkeleti részét a többszöri magyar támadás ellenére sikeresen megtartották a szovjet csapatok. Becze, 2006. 28. p.*

²⁵ *Hajnalban megindult a nagy erejű szovjet támadás a Sztorozsevoje és Szeljavnoje közötti folyó szakaszon. A 78/3. gárda lövész zászlóaljnak Sztorozsevojenél sikerült hídfőt kialakítani, és Urivnál is sikeresen átkeltek a szovjet csapatok. Szeljavnojétól északra a 130. Harckocsi Dandár tankjai átkeltek a Donon, de nem tudtak előretörni, mert a magyar 35/4. század lövegei súlyos veszteségeket okoztak nekik. Becze, 2006. 31.-32. p.*

ra lévő puskás rajon kívül nem volt összeköttetés sem a faluval, sem az erdővel. Teljesen magunkra voltunk hagyva ebben az állásban, ahol igazán elmondhatjuk, hogy itt élünk, vagy halnunk kell.

5 óra felé a helyzetünk még reménytelenebb lett, mert a Don felől 7 páncélos harcokosi közeledett az erdő felé. Amikor ezek a tüzet megnyitották az erdőre, akkor jött 35 orosz repülőgép, amelyek a mi védővonalunkra, a falura és a faluból kivonuló szekereinkre óriási bomba- és géppuskatüzet zúdítottak. Ekkor az orosz gyalogság már bent járt a falu keleti részében.²⁶ Ebben a szorongatott helyzetben igen kedvező fordulat történt számunkra. Az erdő előtt, az úton sorakozó orosz tankokat a páncéltörőink és a tüzérségünk egymás után lötték ki, amitől hamarosan kigyulladtak és ropogva égtek. Mondhatom gyönyörű munka volt. Az égő tankjaik láttára az orosz gyalogság ereje nagyon meggyengült, és a faluban lévő tüzérség és gyalogság kiverte onnan őket. Az oroszok megkezdték a visszavonulást, miközben nekik nagy veszteséget okoztunk.

Ekkor a folyó felől újabb 7 tank közeledett felénk. Még oda sem értek a közelünkbe, már ki is löttünk közülük egyet. Erre közülük 2 visszavonult, 4 pedig a bokrokban elrejtőzve tovább tüzelt. Délben már 11 tank hevert mozdulatlanul, füstölögve a Don felé vezető út mentén. Még egy tank rejtőzik a bokorban, ami harcképes, de az is visszavonult közel a Donhoz.

Egész nap váltakozva nagy rajokban jelentek meg, hol a saját, hol pedig a muszka repülők. Ebben a pillanatban is óriási géppuskázást visz végbe a „raták” nagy serege. A visszavonulás napján 425 sebesült lett beszállítva. Most délután 6 óra van. Reggel óta eddig 120 ellenséges gép jelent meg felettünk és támadott bennünket. 3-4 óra között újratámadásra indultak az oroszok, de nappal lévén hamar észrevettük őket. Géppuska- és ágyútűzzel visszavertük előre nyomulásukat.²⁷

Estére vagy holnap reggelre számítunk újabb orosz támadási kísérletre. Azonban, hogy a támadás hogyan fog végződni, és velünk még mi lesz holnap reggelig, azt csak a Jóisten tudja. Most vettük szomorúan tudomásul, hogy megsebesültek dr. Kajtár és Szúr zászlós urak. Kajtár volt a mi szakaszparancsnokunk, akit jóságáért végtelenül szerettünk. Tekintve, hogy a faluból minden utánpótlás visszavonult, ma még semmiféle étkezést nem kaptunk.

Este 6 óra és ég a 12. tank is. Alkonyatkor jobbról támadták a falut, amit védőink sikerrel visszavertek. A sötétség beállta után az előttünk lévő terepet többször erős géppuska- és golyószóró tűzzel árasztottuk el, mert azt nagyjából még megszállva tartotta az ellenség. Egész éjjel talpon voltam embereimmel együtt. Az éj folyamán kaptunk egy zászlóalj erősítést, és ezzel megerősödve nyugodtan vártuk a reggelt. Éjjel a folyó túlsó partján tankokat hallottunk járni és halottuk, hogy előttünk a sötétségben kiabálva jártak az orosz sebesültkeresők.²⁸

---

²⁶ *A Ghyczy Tihámér főhadnagy vezette magyar bombázó kötelék 7 óra 30 perckor szállt fel és Sztaraja Vorosztan községben kijelölt célpontokat bombázta. A bevetés során felderítették a szovjet átkeléseket Donon, majd jelentették, hogy Uriv és Szeljavnoje között négy-öt vízi járművel folyik a katonák átszállítása a Don nyugati partjára. Mocsáry István őrnagy naplója a Mocsáry család tulajdonában.*

²⁷ *Az ütközet során kora délután 6 Héját vezetett harcba Csukás őrnagy egy szovjet kötelék ellen. Uriv környékén Vajda Ferenc zászlós egy LaGG-3-ast és egy Il-2-est lött le. Olasz, 2004. 81. p. Pánczél Imre hadnagy pedig egy LaGG-3-ast lött le. Becze, 2006. 118. p.*

²⁸ *A nap végére a 4/II. zászlóalj a nagy erejű szovjet támadás ellenére meg tudta tartani az eredeti védőállásait Urivnál. Becze, 2006. 32. p.*

*Re.2000 az állóhelyen
(Fotó: Mocsáry család)*

1942. augusztus 7.²⁹

Hála a jó Istennek, szerencsésen megértük a reggelt. Este azt hallottam, hogy reggel támadni fog egy páncélos zászlóaljunk, hogy végre megtisztítsa a Don-kanyart az ellenségtől. Az ellenség reggel korán újabb támadást kísérelt meg megint a falu jobb szegélye ellen, de a tüzéségünk és gyalogságunk erős tüze miatt valószínű megint visszahúzódott az orosz támadás, mert most reggel 5-kor már teljes csend van a faluban. Ezzel szemben most közeledik 19 „rata” felénk és a falu felé, hogy újabb pusztítást végezzen. Tegnap és azelőtt éjjel is agyonvágták a tüzéségünk 74 szép lovát. A ló ebben a háborúban is nagyon kiveszi a részét. Rengeteg ló pusztul el naponta, amit pótolni itt csak részben lehet az oroszok rossz gebéivel.

Délelőttre várjuk a saját tanktámadást, ha ugyan bekövetkezik. Én nem nagyon bízok benne. 6 óra. A faluból újra erős puskatűz hallatszik. Az oroszok minden áron be akarnak jutni a faluba.³⁰

---

²⁹ *A nap folyamán folytatódott az orosz támadás és sikerült visszafoglalniuk Szeljavnojét és Otticsihát. Becze, 2006. 34. p.*

³⁰ *A nap végére a 4/II. zászlóalj védvonala Gyevicától keletre és Urivtől északra húzódott. Becze, 2006. 35. p.*

Hadihíd
(Fotó: Markó Ferenc)

1942. augusztus 8.

Reggel 6 óra. Ajóságos Istennek nem tudok elég hálát adni, hogy ceruzámat még ma is kezembe foghatom. Az elmúlt 24 órában olyan eseményeket éltünk át, amit leírni, ceruzával hűen visszaadni lehetetlen. Nem is tudom hol és hogyan kezdjem el az írást.

Amikor a faluból újra hallottam a puskatüzet, meglepődve állapítottam meg, hogy egyre kevesebb magyar, és egyre több orosz puska szól a faluban. Nagyon könnyű volt ezt kivenni, mert az ellenség géppisztolyának hangja nagyon eltér a magyar pusok hangjától. Kétségek között telt az idő, ezért az egyik kezelőm nagyon erős tüzérségi tűz ellenére bement a faluba, hogy megtudja, mi a helyzet. Ez az ember 2 óra hosszáig nem jött vissza. Már biztos voltam abban, hogy halott, amikor visszaérkezett és hírül hozta, hogy a fél falu az oroszok kezén van. Fontos volt nekünk ezt tudni, hogy további sorsunk felől tudjunk határozni.

Egymás után jönnek a Don felől az orosz tankok, de ezek sokkal nagyobbak, mint amelyek az előző nap támadtak ellenünk. Sok tank jött, akikhez felzárkózott az orosz gyalogság. A faluban lassan minden elcsendesedett, de az erdőben nem. A gyalogság és a tankok nagy része az erdő ellen támadott, de azért jutott belőle nekünk is. Tőlünk balra a szakadék, ennek bal partján van az út, ami a napraforgósból jött ki. Innen reánk fordult egy páncélcoksi. A bunkerünk, amit a sötét éjjel kellett csinálni, egy kicsit alacsonyra sikerült. Nem volt belőle kilövés, ezért a géppuskát kitettük a tetejére és onnan tüzelünk, ami nagyon veszedelmes dolog volt, mert nem volt semmilyen fedezékünk. A pusoknál mindig magam voltam, hogy ezzel embereimnek példát mutassak, és így lelkierejüket én is segítsem megőrizni.

Amint a tankot megláttuk felénk közeledni, ijedve ugrottunk a futóárkba. Az ijedelmünk nem tartott sokáig, mert a tank, amint az útra ért, aknára szaladt és mozdulatlanul maradt az úton. Azt hittük, hogy ezzel meg vagyunk

pillanatnyilag mentve, de ebben nagyot tévedtünk, mert a tank oldalából mégis tudtak löni. A tank oldalával állott felénk, mozogni nem tudott, sőt hajszálon múlt, hogy a szakadékba nem zuhant. Azonnal felmentem újra a bunker tetejére, hogy géppuskámmal az erődre támadó gyalogságot segítsem visszatartani. Ekkor a tank hátsó géppuskája elkezdett szólni, de láttam, hogy azt felénk fordítani nem tudja. Ettől nem féltünk, abban pedig biztosak voltunk, hogy ha a toronyágyút tudta volna használni, azt már régen felénk fordította volna. Elkezdtem löni az ellenséget.

Kezelőm, akit áldjon meg a jó Isten figyelmességéért, elkiáltja magát, hogy vigyázzunk, mert a toronyágyú felénk van fordítva. Tudva, hogy ez számomra mit jelent, egy tized másodperc alatt ugrottam fejest a tőlem 3 méterre lévő futóárokba. Nem értem le az aljára, amikor a tank ágyúlövedéke durranva csapódott be a géppuskám mellé, az én előbbi helyemre. Ez egy igazi halálugrás volt. Csak a jó Istennek és figyelmes kezelőmnek köszönhetem életemet.

Láttam, hogy helyzetünk ezek után itt már tarthatatlan. Elhatároztam, hogy a géppuskát megmentem, és innen visszavonulunk, mert ez a tank itt számunkra a halált jelenti. Amikor a tank toronyágyúja irányunkból elfordult, és új célokra tüzelt, én minden félelmet félretéve, felmentem a bunker tetejére, és onnan leadtam 6 rakasz töltényt. Szétvettem a géppuskát a leggyorsabb ütemben, és azt is ledobtam, majd ugrottam a második halálugrásomat, mert ekkor már az ágyú csöve újra felém fordult. Alig tudtam az árokba érn.

A bunkerünk teteje már be volt szakadva a tank lövedékétől, de a puska meg volt mentve. A futóárokból nem tudtunk úgy a szakadékba jutni, hogy a tank észre ne vegen bennünket. Így történt, hogy az árokból kiugrálva egy nagy part mögé húzódtunk, ahová a tank ugyan nem látott, de tudta, hogy ott vagyunk. Ekkor már teljesen készen voltunk a menekülésre. Mindenkin rajta volt a fontosabb felszerelése, és kezében a géppuskája, egy-egy rakasz lőszerrel. Ekkor a tank erős ágyújával azt a partot kezdte löni, ami bennünket előre eltakart. A második lövésre csuklómon és alsó lábszáromon hatalmas ütést éreztem. Szentül meg voltam győződve arról, hogy megsebesültem.

Kezembem egy rakasz tölténnyel leugrottam az 5 méter mély szakadékba, meghagyva embereimnek, hogy jöjjenek utánam. Menekültem a veszedelmes helyről. Mentem a szakaszvezetőm után, aki már lent volt a falu felé vezető út végében. Őt elérve megbeszéltük a további teendőket, de nem tudtuk hová menjünk. A századunk, akihez tartozunk, az erdőben volt, ahonnan erős tüzharc hallatszott. A faluban csend volt. Arra az elhatározásra jutottunk, hogy bármi történjék velünk, bejutunk a faluba, ami tőlünk körülbelül 200 méterre volt. Istenre és a kedves családomra gondolva, a szakaszvezető után kiugrottam az árokból és futottam a falu felé. Visszanéztem és megnyugodva láttam, hogy kezelőim egymás után jönnek utánam. Amíg a falu felé menekültünk, újra a veszedelmes tank célpontjai lettünk, mert itt újra látott bennünket és erősen tüzelt ránk.

A faluhoz közeledve láttuk, hogy ott magyarok vannak és örömmel rohantunk feljük. Az idő dél felé járt, és irtózatos meleg volt. A faluban nem láttunk mást, mint egy páncéltörő szakaszt a falu szegélyén. A parancsnok egy megvadult hadnagy volt. Nem csoda, hogy meg volt vadulva, mert ő már tudta, hogy mi a helyzet, de nekünk erről nem szólt semmit. Kérdezi, hogy kik vagyunk. Mondtam, hogy parancsot nem kaptunk, de nem is várhattunk, mert tőlünk mindenki nagyon messze van. Most jön a legnagyobb meglepetés. Kérdi, hogy hol van a géppuskánk.

Hátranéztem a mögöttem gyülekező embereimre és megdöbbenve láttam, hogy 3 emberem hiányzik! Pont azok, akiknél a géppuska van. Erre a páncéltörő hadnagyból kitört az örültségi roham.

Géppuskások
(Fotó: Markó Ferenc)

Revolverrel a kezében kényszerített, hogy menjek vissza az embereimért és a géppuskáért, mert ellenkező esetben, mind a négyünket agyon fog lőni. Bár én ebben nem hittem, de történtek már ilyen esetek is. A nagy ellenséges tűz ellenére mennem kellett vissza. Ő 50 méterre követett engem. Volt állásunkat 40-50 méterre megközelítettem, de innen már egy lépést sem tehettem előre, mert akkor a tank áldozata lettem volna. Úgy hittem, hogy nem is fontos tovább mennem, mert ha innen a kiabálásomat embereim meg nem hallják, akkor már úgy is halottak. Torkom szakadtából ordítottam vagy tízet, de semmi választ nem kaptam. Ekkor jelentettem a hadnagynak, hogy bármi történjék is, a puskámért lemenni nem tudok. Ha az embereim halottak, akkor én a puskát onnan egyedül felhozni úgysem tudom, mert azt mindig két ember szállítja, olyan nehéz. A hadnaggal együtt visszaszaladtunk a faluba, ahol négyünket sorba állított és csináltatott velünk 10 feküdj-öt.

Ezután, a bős hadnagy 2 páncéltörőjével és összes kezelőjével a faluból kivonult anélkül, hogy nekünk szólt volna valamit. Ekkor már az erdő felső végéből is nagy csatazaj hallatszik. Hiányzó embereim feletti aggodalomban, állandóan régi állásom felé figyeltem és örömmel láttam, hogy egy emberem közeledik felém. Kérdeztem tőle, hogy mi van a másik kettővel és a géppuskával. Mondja, hogy nincs semmi bajuk, ott vannak a gödörben, de nem jönnek ki, mert ott biztonságban érzik magukat.

Minden gondolkodás nélkül megindultam, hogy embereimet és a puskát megmentsem a biztos pusztulástól. Erős tűzérségi tűzben jutottam el egy régebben kilőtt orosz tankig, ahonnan kiabáltam embereimnek, de azok nem válaszoltak.

Még lejjebb mentem vagy 50 métert és minden erőmet összeszedve újra kiáltottam vagy tízet, mire kaptam tőlük választ. Előhívtam őket és közös erővel vittük be a puskát a faluba.

Nagy örömünkre mind a heten együtt voltunk, de azt nem tudtuk, hogy most mit tegyünk. A falu teljesen néptelen, az erődben még erős a harc, a falutól balra pedig menekülő magyar csapatok. Mi nem akartunk visszavonulni. Kiadtam embereimnek a parancsot, hogy a falu szegélyén, iránnyal az erdő felé menjenek tüzelő állásba addig, amíg én a szakaszvezetővel körülnézek a faluban. A falu alsó végében volt két géppuskaraj, vajon a helyén van még? Nem kellett messze mennünk, hogy a való helyzetet tisztán lássuk. Mindenütt magyar hullák, elszórt puskák és elszórt szerelvények. Ekkor tudtuk meg egy menekülő tüzértől, hogy a tőlünk balra fekvő, körülbelül 90 fokos Don-kanyar felől, a 35-ös bajtársaink védőállásába az orosz páncélos és gyalog erők betörték, és a mi hátunkba kerültek. Már láttuk is amint az erdőből a falu felé jönnek.

Ezeknek a puskatüzében utolsónak hagytuk el a falut (*Urivot*) és mentünk volna hátra, ha tudtunk volna. Már két napja nem ettünk, nem aludtunk, ezért 100 méter futás után erőnkkel teljesen készen lettünk. A fáradt testünket mégis úgy vonszoltuk a rettenetes melegben, mintha nem is a halál elől menekülnénk, hanem, mintha úriemberek szokása szerint ebédutáni sétánkat végeznénk valahol a budai hegyekben. A kimerültség teljesen erőt vett rajtunk. Volt egy üveg sósborszeszem, ami talán az életemet mentette meg. Ezt ittam, amíg tartott. Amikor elfogyott, én is kénytelen voltam nekifeküdni a nagy szakadékok között folydogáló bűdös, iszapos, meleg víznek, amiről azt hittem, hogy én ezt meginni soha nem tudnám.

Csatlakozva a többi hátravonuló csapatokhoz, körülbelül 5 kilométert mentünk hátra. Rendes körülmények között csak 50 kilométeres gyaloglás után szoktunk úgy elfáradni, mint ahogy most a pár kilométer után elfáradtunk. Hátrálásunk közben állandóan rejtőzni kellett ellenséges repülőek elől, akik bombáztak és géppuskáztak bennünket. Inkább vennék részt ezután tíz támadásban, mint egy ilyen visszavonulásban.

Estefelé gyülekezett zászlóaljunk Uriv mellett, azon a dombon, ahol a múlt hó 18-i támadásunk elindult. Itt töltöttük az éjszakát, és másnap átadtuk állásainkat az egri 14-eseknek, mi pedig a 3 kilométerrel hátrébb lévő dombra vonultunk vissza, hogy az egriek készüljék ellentámadását innen biztosítsuk. Itt töltöttünk egy egész napot. Már azt hittük, hogy a leváltásunk ezzel meg is történt, de megint csak tévedtünk.

1942. augusztus 9.³¹

Ez történt azért, mert az egriek nem tudtak előre menni, és mi ezek segítségére mentünk. Amíg beértünk célunkhoz Uriv község keleti részébe, addig 2 órán keresztül veretett bennünket a könnyű és nehéz orosz tüzérség. Dacára annak, hogy a géppuskás szakaszból csak két ember sebesült meg, borzalmas élményben volt

---

³¹ 7 óra 30 perckor hat Héja indult bevetésre a 7. Könnyű hadosztály oltalmazására. Hamarosan egy szovjet vadászkötelék megtámadta a magyar vadászokat. Takács László hadnagy gépét a szovjet vadászok lelőtték, a pilóta kényszerleszállt és súlyosan megsérült. M. Szabó Miklós: *A Magyar Királyi Honvéd Légierő a második világháborúban*. Zrínyi katonai Könyv- és Lapkiadó, Debrecen, 1987. 151.

részünk. Szünet nélkül jöttek az orosz lövedékek, és nagyot robbanva csapódtak elibénk, utánunk, de sokszor közibénk. A szilánkok még 70-80 méterről is közibénk repültek. Dültek az emberek a légnyomástól, és jajgattak a sebesüléstől. Aki élt, az gyorsan ment tovább előre, a kitzúzott cél felé.

Századunk megint kitüntette magát, mert elsőnek érte el a célját, amiért dicséretet kaptunk!³² Innen este visszavonultunk az előbbi helyünkre, ahol további pihenőben vagyunk. Már ahogy itt pihenni lehet a földbeásott lyukainkban, az orosz repülők által éjjel-nappal zavarva. A légvédelmünk csak itt, ahol mi vagyunk, két nap alatt 8-at lelőtt közülük.

1942. augusztus 12.

Ma már 12-e van, és még most is itt vagyunk az előbbi helyünkön. Az utóbbi napok már nyugodtabban teltek, mert sajátjaink támadása előre haladt. Az idő is igen szép.

*Távol a hazától
(Fotó: Markó Ferenc)*

---

³² Az Uriv környéki orosz támadás visszaverésében a VI. kerékpáros zászlóalj és a páncélos hadosztály I. felderítő zászlóalja is részt vett. A szovjet csapatok átkelése miatt a magyar bombázókat is bevetették. Első feladatuk az urivi átjáró, valamint a Sztorozsevojtól keletre fekvő szigetenél lévő átkelés támadása volt. 16 óra 30 perckor kezdődő támadás során a hídtól 100 méterre és az erdőben csapódtak be a bombák. A bombázók személyzete felderítette az ellenség átkelését az urivi hídtól északra két helyen, valamint nagyszámú szovjet harckocsit láttak Uriv és Komarenszkaja között. 18 órakor három Caproni 135-ös csapást mért Sztorozsevojére és a Don partján sorba állított járművekre. A levegőből jól látszott a súlyos hadi helyzet. Urivtól északra sok vízi járművet, az Urivtól nyugatra vezető úton pedig erős harcjármű mozgást láttak a megfigyelők. Becze, 2006. 44. p. és Mocsáry István őrnagy naplója a Mocsáry család tulajdonában.

Micikének!³³

*Közeledik újra gyönyörű névnapod,
A legszebb virágot biztosan te kapod.
Ha nem is én tőlem, kapod majd azt mástól,
Jó hivatalnoktól, vagy csinos tanártól.
Kaphatod olyantól, ki titokban imád,
De legelőbb meglep a jó Édesanyád.
Tábori lak kicsi, sokat nem írhatok,
Röviden megírom, mit Neked kívánok.
Az Isten éltesen, Micike kisasszony,
Légy jövőre mondjuk tekintetes asszony.
Szívből köszöntelek kedves névnapodra,
De elvárom, meghívj a lakodalomra!*

Kedves Komámasszony!³⁴

*Szép virágos lapot itten nem kaphatok,
Küldök névnapodra egy tábori lapot.
Maga a lap szerény, ilyen alkalomra,
De a gondolatok ünnepek rajta.
Szívemből jó e köszöntő, mit mondok:
Légy hosszú életű, s nagyon-nagyon boldog.
A jó kívánságok és köszöntők között
Kedvesebb az legyen, melyik messziről jött.
Nem formáság, hogy írok Mária nevére,
Minden szó szívből jó, ceruza hegyére.
Hogy kívánságaimból semmit ki ne hagyjak,
Szükséges, hogy ide még egy sort beírjak.
Hogy ez mi lesz? Immár nem újság közöttünk!
Jövő ilyenkorra, dupla komák leszünk.
Fogadd szeretettel e lap minden sorát,
Muszka-földről küldi a katona komád.*

Tábori Postai Levelezőlap³⁵

Cím: nagyságos Lantos Gyözőné úrasszonynak, Vasvár

Feladó: Lantos Gyöző tizedes. 217/25

---

³³ *Micike, azaz Horváth Mária, a család jó barátja volt, ezért írt hozzá is verset Lantos Gyöző. Ahogy a versből kiderült, ekkor Micike még nem volt házas, ezért is kívánja neki a barátja, hogy legyen „tekintetes asszony”.*

³⁴ *A Komámasszony című versét Horváth Istvánné Máriának írta, aki Zsuzsa lányának a keresztanyja volt.*

³⁵ *Ezen a napon tábori levelezőlapot küldött a családjának Lantos tizedes, és a teljes szövegét beírta a naplójába is.*

Kedves Családomnak!

*Az orosz harctéren pihenőben vagyok,
Felettem az égen sok-sok csillag ragyog.
Keresgélek köztük, kié melyik lehet?
Egyszer csak keleten meglelem enyémet.
Nyugaton is vannak ragyogó csillagok,
Egyik ezek között gyönyörűen ragyog.
Vajon kié lehet e csillag az égen?
Alighanem tiéd: Kedves Feleségem!
Mellette is ragyog két kicsi, ott látom,
Ezek bizonyosan: kisfiam-kislányom.
Ez a három itten nincs messze egymástól,
Csak az enyém nagyon külön nagyon távol.
Mindig azt hallottam, a csillagok mennek,
Járkálnak az égen, nyugatnak-keletnek.
Az enyém is ballag, lassan közeledik,
El is jut hozzátok, hogy ha le nem esik!*

Szeretettel kedves családomnak az orosz mezőkről:
Apa (A devizai határból)

Fájó szívvel vettük tudomásul, hogy a jó parancsnokunk, kedves bajtárs, dr. Kajtár Győző zászlós, aki polgári foglalkozására nézve soproni szolgabíró volt, 6-án, a kapott sebesülésébe belehalt. Nagyon sokat veszítettünk Kajtár zászlóssal, aki mindenkor megbecsült bennünket, és szeretett, mint ahogy mi is szerettük őt. Tragikus halála felett az egész szakasz gyászol. Fiatalon, 29 éves korában adta életét a hazáért.

1942. augusztus 13.

Előttünk jobbra, Deviza községnél hajnal óta nagy harcok folynak. Igen erős puskatüzet hallunk a falu felől, ami hozzánk 4 kilométerre van. Az éjszakák már nagyon hűvösek kezdenek lenni.

1942. augusztus 14.

Ma hajnali 3 órakor zenés ébresztő. A zenét a páncéltörők, aknavető és a tüzérek adják. No meg a Sztálin-orgona. A hangos ébresztő dacára a nap elég nyugodtan telt el. Golyó fütyül a fejünk felett, de nem zavar bennünket, mert az egész napot a lyukainkban töltjük. Ha nem volna ceruzám, megölne az unalom.³⁶

*BMW R/75 oldalkocsis motorkerékpár a 30/II. harcokosi zászlóalj 5. közepes harcokosi századából, annak egészségügyi osztagához beosztva, mint sebesültszállító motorkerékpár
(Fotó: Markó Ferenc)*

1942. augusztus 15.

Nagyboldogasszony napja. Hajnali 4-kor riadó lett elrendelve. Történt ez azért, mert a muszka igen erős tüzet indított állásaink ellen.³⁷ Az Istentelen ellenség mindig azon töri magát, hogy a legszebb ünnepeinket megzavarja, és azokat elrontsa.³⁸ Ez részben sikerült is. Ha már ezen a szép napon odahaza nem lehetünk, bizony itt szerettünk volna nyugodtak lenni, de sajnos nem sikerült. Első vonalunkat nagyon támadja az orosz. A támadásait egytől-egyig visszavertük, mégis nagy sebesült veszteséget okozott a védőinknek. Mi egész nap szigorú készültségben voltunk arra az

³⁶ *A 4/I. Bombázó osztály 14 órakor három bombázóval az urivi hidat támadta. A cél felett az ellenséges légvédelem eltalálta Mocsáry István őrnagy gépét, mely súlyosan megsérült és lezuhant. Németh János alezredes és Orbán György főhadnagy az ellenséges terület felett sikeresen kiugrott a gépből, majd a kedvező széliránynak köszönhetően elkerülték a hadifogságot. Mocsáry István őrnagy, Nagy Zoltán őrmester, szerelő és Piri Imre szakaszvezető, rádiótávírárs hős halált haltak. M. Szabó, 1987. 158-159. p.*

³⁷ *A reggeli órákban 4 vadászgép Uriv, Korotojak és Mosztiscse környékén oltalmazta a földi csapatokat. M. Szabó, 1987. 160. p.*

³⁸ *Augusztus 15-én a magyar bombázók három bevetést teljesítettek. Kora reggel a Korotojakot támadták, majd Urivot bombázták. A gépek pont abban a légtérben repültek a magyar bombázók, ahol előző nap lelőtték Mocsáry őrnagy repülőgépét, ezért fényképet készítettek a falu északkeleti részéről, de az osztály parancsnok gépének roncsát nem találták meg rajta. A harmadik feladatként egy raj Szeljavnoje környékét támadta. Inokai András: Három hónap az orosz hadműveleti területen Caproni 135-ös bombázón. Magyar Szárnyak Évkönyve, Kanada 1987. 17. p.*

esetre, ha a muszka esetleg valahol betörne. Lecsökkentlétszámú egységeinket már nem szívesen visszük új kalandokba. A muszkát a Don túlsó partján is igen szorongatják, és ezért teszi itt az utolsó erőfeszítéseket. Fejünk felett repültek a tüzérségi lövedékek és egész nap körülöttünk potyogtak le az ellenség fáradt lövegei. Lyukainkból egész nap nem lehetett kibújni. A Nagyboldogasszony ma is megsegítette a magyar csapatokat, mert szorongatott helyzetükből több mint 100 muszka átszökött hozzánk. Kilőttünk 26 orosz harckocsit, 10 harckocsi pedig teljes épségben megadta magát. Így zárult ez a gyönyörű ünnepnap.

1942. augusztus 16.

Egyszerű, háborús nap, sok orosz fogollyal, van közöttük egy alezredes is.

1942. augusztus 17.

Ma reggel 500 métert hátrább mentünk, de még mindig mögöttünk van a tüzérség. Ez a nap arról nevezetes, hogy ma van három hónapja annak, hogy bejöttünk az első vonalba. Három hónappal ezelőtt még titok volt előttünk, hogy mi a háború.

Akkor az Úrnapi reggeli két órás tüzérségi harc volt, amit messziről hallgattam. Akkor megborzasztott, ma ugyanazt hallom egész napon át közvetlen közletről, és észre sem veszem. Ezt a napot vártuk nagy bizakodással, mert azt hittük, hogy három hónapi első vonalbeli szolgálat után leváltanak bennünket.

Ma már nem hiszünk semmilyen szóban és hírben, amíg haza nem értünk, addig nem hisszük el, hogy haza megyünk!³⁹

1942. augusztus 18.

Néhány „rata” támadáson kívül nincsen különösebb esemény. Ma is szöktek át oroszok. A nap különösebb esemény nélkül telt el.

1942. augusztus 19.

Reggel esik az eső. 10 órakor kivonulás a front mögött. Szakaszonként gyakorlat délután 2-ig. Nagyon sárosak lettünk. Különben a muszka egész nap csendesen viselkedik a mi szakaszunkon. Tőlünk jobbra erős harcok vannak.

1942. augusztus 20.

Szent István napja.⁴⁰ Az idő reggel hűvös, de később nagyon szép. Tőlünk jobbra, a 4. hadtestünknel nagyon erős harcok vannak. Kora reggel óta erős repülőtmadás és tüzérségi harc hallatszik. Legnagyobb csodálkozásunkra ma is kivonulás.

---

³⁹ *A magyar Caproni 135-ös raj a föld harcok támogatására a Szeljavnoje környékén kijelölt célokat támadta. Inokai, 1978. 18. p.*

⁴⁰ *Ezen a reggelen 5 óra 7 perckor vitéz nagybányai Horthy István főhadnagy repülőbalesetben elhunyt. 1942-ben nem végezték el a baleset alapos kivizsgálását, nem keresték meg a valós okokat, ami miatt igen sok a valóságtól elrugaskodott legenda került a köztudatba. Ez idáig egyetlen olyan elemzés készült, mely a modern repülőbalesetek kivizsgálási módszereivel próbált magyarázatot keresni a történetekre. Bizonyítható, hogy azon a reggelen **BALESET** történt (nem csak Horthy főhadnagy hibájából), minden szabotázsról és részeg pilótáról szóló legenda csupán kitaláció! Magó Károly: *Legenda és valóság. Horthy István főhadnagy halála. Egy repülőbaleset felülvizsgálata. Rubicon folyóirat. 2012/8. szám. 20-27. p**

*Horthy főhadnagy felravatalozott koporsója Ilovskojén
(Fotó: Magó Károly)*

Hiába, itt nincs ünnep. Itt nem tudják, hogy odahaza sok helyen ma búcsú van. Mai foglalkozás tárgya: mögöttünk 2 kilométerre egy új védelmi vonal kiépítése. Már annyit túrtunk ebben az átkozott muszka-földben, hogy odahaza a sírásó egy évig ennek csak tizedrészét ássa a temetőben. Ha valahol megállunk, csak egy napra is, az a legelső, hogy ásunk magunknak egy sírforma gödröt, amiben az éjszakánkat eltöltjük. Ha hosszabb ideig maradunk, akkor tetejét is csinálunk és kész a lakásunk.

1942. augusztus 21.

6 német bombázó egész napon át, félóránként bombázza az oroszok Don-parti állásait, és ott óriási pusztítást visz végbe.⁴¹

1942. augusztus 27.

Szeptember hónapnak

*Szeptember hónapnak van egy ünnepnapja,
Szép Mária névnap, kedves neved napja.
Mindig boldog voltam e gyönyörű napon,
Most úgy fáj a szívem, hogy ki sem mondhatom.*

---

⁴¹ *Augusztus 24-én a 4/III. zászlóaljat leváltotta a tartalékban lévő 4/II. zászlóalj, ezzel Lantos tizedest újra a frontvonalba vezényelték Urivnál. Becze, 2006. 69. p.*

*Hogy ne fájna, mikor messze vagyok Tőled,
Orosz harcmezőkön álmodom felőled.
Ajándékot innen mit küldhetnék kincsem,
Hisz nagyon jól tudod, hogy már szívem sincsen,
Vele együtt mindent-mindent Neked adtam,
Mikor Isten előtt „holtomiglant” mondtam.
Tudom, van valami, mi boldoggá tenne:
Az, ha névnapodra férjed hazamenne.
Közel van a névnap, nagy az út hazáig,
De nyugodj meg, hogy már nem kések sokáig.
Neved napja után hamar hazaérek,
Mária névnapját majd akkor tartjuk meg.
Addig is légy boldog, várjál türelmesen,
Higyjél, és megsegít bennünket az Isten!*

1942. augusztus 28.

Az elmúlt héten különös esemény nem történt. Pár nap óta újra a második vonalban vagyunk. Itt sokkal jobb, mint hátrább, mert itt nincs kivonulás, a szolgálat sem erős, mert az ellenség jelenleg csendesen viselkedik. Bizonyára délen van elfoglalva.

Az idő száraz meleg, ami a magunkfajta pusztalakóknak nagyon kedvez. A hazamenetről csend van, de ez nem jelent sokat, mert itt úgy a rossz, mint a jó, mindig hirtelen jön. Ebbe tehát folyton reménykedhetünk.

*Tábori mise
(Fotó: Markó Ferenc)*

1942. augusztus 29.

Igen nevezetes nap a mai, mert mióta szent Hazánkat elhagytuk, először volt alkalmunk misét hallgatni. Egy gyönyörű tábori misét, minek keretében részesítettek bennünket a szent gyónás és áldozás szentségében. Akinek már volt alkalmja tábori misét hallgatni, az tudja, hogy micsoda fölemelő dolog, különösen ennyi nagy veszedelem után, ennyire közel jutni az Istenhez. Az a sok katonaszív, aki a nehéz csatnapokon a kőnél is keményebb volt, mind puha, tele van hálával, szeretettel Isten és az emberek iránt. Szemeink megteltek könnyel a kedves tábori pap igaz szavainak hallatára.

Ahogy nézem körülöttem álló bajtársaim arcát, mindegyikről le lehet olvasni, ugyanazt érzi, ugyanazt fogadja, amit én. Ha megérem, hogy hazamehetek, más ember leszek. Hátatelt szívvel hagyjuk el a tábori mise helyét.

1942. szeptember 1.

Újra elmúlt egy hónap, a szép augusztus. Ha az időjárást nézzük, igazán szép volt. Itt azonban mindig van valami, ami a legszebb napokat is csúnyává teszi. Már szeptember van, az idő is megváltozik. Hűvös, esős idő van. A sátrakban és a lyukakban való tartózkodás kellemetlen és egészségtelen. Visszavonulás óta legtöbbször köpeny nélkül vagyunk. Ahelyett, hogy leváltanának bennünket, ma 180 főnyi pótlás érkezett hozzánk.

Fogalmunk sincs, hogy meddig kell még itt lenni, s mi vár még ránk ebben a rettenetes háborúban. Tudom nem helyes, hogy annyira haza kíváncozunk, de századunk 80%-a nő, családos ember, akinek nem csak magáért, hanem a drága családjáért is aggódni és élni kell.

Pihenő

(Fotó: Markó Ferenc)

Mi, akik mellettünk látjuk elesni a családos bajtársakat, át kell, hogy érezzük az ő családjuk helyzetét. Át kell, hogy gondoljuk, mit jelent egy család számára az, ha a jó férjet, vagy apát hiába várják haza.

A délután folyamán kezdett mozgolódni a muszka, de nem sok eredménnyel.

1942. szeptember 3.

Szép holdvilágos éjjel, 1 órakor a muszka be akart törni állásainkba.⁴² Ez a vállalkozás sikerült is neki, de igen nagy áldozatok árán. Utána egy jól vezetett ellen-támadás volt, ami fényesen sikerült, mert nem csak visszavertük a muszkát, hanem 500 foglyot is ejtettünk. Ezen kívül 300 halott, három Sztálin-orgona és sok más felszerelés a muszka vesztesége.

Ezekben a harcokban mi csak, mint tartalékok vettünk részt. Egész nap könnyű és nehéz lövedékek ezrei szállottak fejünk felett. Sok orosz lövedék körülöttünk csapódott be. Egyszer a Sztálin-orgona szórásába is majdnem bekerültünk. Jelenleg egy német páncélos dandárnak vagyunk alárendelve, aminek az a feladata, hogy a Don-kanyart rövid időn belül tisztítsa meg, mert az ellenség a Donon innen nem maradhat. Hogy ezekben a harcokban milyen beosztást kapunk, az még a jövő titka. Az eredményben nem kételkedünk. Az ellenségnek a Donon innen meg kell semmi-sülni, mert a véderővonal a Don.

1942. szeptember 4.

Ma is igen hangos napunk van, mert megint támadni próbál a muszka, de ma eredménytelenül. Irtózatossá tűzérési párbaj fejlődött ki, ezért riadó-készültségben vagyunk, felkészülve minden eshetőségre. Most még csak reggel 7 óra van. Ma még sok minden történhet, mert rövidesen nagy eredményeknek kell történnie ezen a szakaszon.

1942. szeptember 5.

Tegnap reggel 7 óta az történt, hogy ezeket a sorokat már újra az első vonalban írom. Már délelőtt megkaptuk a parancsot, hogy este kimegyünk az első vonalba, mert közösen a német és magyar csapatok a napokban támadásra fognak indulni. Ilyformán tegnap este a sötétség beálltával, felszereléssel és géppuska lőszerrel roszakadásig megrakodva, elindultunk a tőlünk 3 kilométerre lévő első vonal felé.

Rövid volt az út, de annál keservesebb. Ide kocsival bejárni nem lehet, ennél fogva mindent magunknak kellett behozni. Az egi és a gyöngyösi bakák, akik 4 héttel ezelőtt minket leváltottak, most megint hátramentek. Itt a helyzet nagyon veszedelmes. Mozgás csak éjjel lehetséges. Egész napon át a lyukainkban vagyunk. Olyanok vagyunk, mint a barlanglakók. Az élelem csak éjjel tud bejönni. Kettőkor kapunk reggelit, a hideg ebédet, és este a vacsorát. Uriv előtt vagyunk azon a dombon, ahonnan július 18-án a szép sikeres támadásunk megindult. Megint támadás készül, de hogy kinek mit hoz, az még a jövő titka.

---

⁴² *A szovjet 81/2. gárda lövészászlóalj indított támadást Urivból a 160,2 magassági pont irányába. Becze, 2006. 74. p.*

1942. szeptember 7.

Leng a zászló a kis dob pereg
*Leng a zászló, a kis dob pereg,
Támadásra indul a sereg.
Szól az ágyú, a föld is remeg.
Reszkess muszka! Mentsd az életed.
Indul a támadás, rajta magyarok!
Vágjátok a muszkát! Ameddig csak mozog.
Rajta csak előre! Semmi kegyelem!
Velünk az igazság, miénk a győzelem!
Dübörögve jön a harckocsi,
Göring-ágyú hamar kilövi
Megszólal a sztálin-orgona,
Tüzérségünk muzsikál oda.
A muszkának csim-bumja is van,
Géppisztolya, rengeteg sok van.
De nincs neki annyi Istene,
Hogy a magyart visszaverhesse!
A muszkára nehéz idő vár,
Fél országát elfoglaltuk már.
Magyar honvéd harcol vitézül,
Támadása mindig sikerül.*

Ez a vers volt Lantos Győző tizedes utolsó naplóbejegyzése. Ezt követően szeptember 9-én reggel megindult az Uriv-Sztorozsevoje hídfő felszámolására a német-magyar támadás, melyben a 7. Könnyű Hadosztály is részt vett.⁴³

1942. szeptember 12.

A legnagyobb tűzben írom 12-én, amikor szegény Győző meghalt.

Sajnos Lantos Győző halálának körülményeit nem sikerült kideríteni, a hivatalos jelentés szerint: „*A szovjet ellen vívott keresztes hadjárat alkalmával, Hazája védelmezésében, 1942. szeptember 12-én Urivi harcokban hősi halált halt.*”⁴⁴

---

⁴³ *A korotójaki hídfő felszámolása után a német XXIV. Páncélosadtest parancsnoksága kidolgozta az Uriv-Sztorozsevoje hídfő felszámolásának tervét. Szeptember 9-én reggel indult a német-magyar támadás, melyben a 7. Könnyű Hadosztály is részt vett. A hídfő felszámolása érdekében a magyar bombázók két alaklommal támadták Urivot. Becze, 2006. 80.-82. p. és Inokai, 1987. 21. p.*

Szeptember 10-én a szovjet csapatok megrohmozták a 4/II. zászlóalj szomszédságában lévő 31/II. zászlóalj állásait és sikerült a két magyar alegység között egy beszögellést kialakítani a védvonalban. A magyar Capronik négy bevetést teljesítettek ebből két alaklommal bombázták Urivot. Szeptember 11-én hét támadást hajtottak végre a bombázók uriv és környéke ellen. Becze, 2006. 80.-82. p. és Inokai, 1987. 21. p.

⁴⁴ *M. Kir: Honvédelmi Minisztérium 22. osztály Hábórus Veszteségi Alosztály, 1169.szám/22-1942.*

15/102. szám
-1942.

Igazolvány.

(Név) Lantos Győző, (állom. viszony) tart.
(rendf.) tíz. -i, csapatteste: 4. gy. e., állomány-
teste: 4/II. zlj., született: 1908. évben, Grác
anyja leánykori neve: LeX Jozefa, azonossági száma: 2441-34-0064.

a magyar királyi III. honvéd hadtest parancsnok

az ellenség előtt tanusított ~~XXV. évi~~ * magatartásáért a
önfeláldozó

MAGYAR BRONZ VITÉZSÉGI ÉREMMEL

tüntette ki.

Tp. 253/01. 1942 évi október hó 23. n.

Medgyessy alev

*Meg nem felelő szó törölendő.

Lantos Győző posztumusz bronz vitézségi éremmel történő kitüntetéséről szóló igazolvány
(A dokumentum a Lantos család tulajdona)

A napló későbbi sorsa – utószó

Az, hogy ez a felbecsülhetetlen értékű frontemlék és háborús napló megmaradhatott a súlyos harcok és Lantos Győző tizedes hősi halála ellenére, Szabados Józsefnek köszönhető, aki Lantos Győző halála után megőrizte és hazaküldte a naplót a családnak a következő levél kíséretében.

Édes Lantosné!

Legszomorúbban értesítem, hogy szegény Győző meghalt – mellettem – de ezt a pár sort a legnagyobb tűzben írom, majd ha hazasegít a jó Isten, elmegyek Magához és mindent elmondok – majd bővebben innen is megírom. Amint hazulról eljöttünk, mindig együtt voltunk, a naplónkat együtt vezettük, csak ez a pár nap nincs beleírva a naplóba, de én majd, ha a jó Isten megsegít – magaméba mindent leírok erről a szomorú napokról. Én szedtem el mindent a Győzőtől.

Az én címem: Szabados József, Ivánc, Vas-vármegye.

Ui.: Mihejst haza megyek, ha a jó Isten megengedi, egyszer elmegyek magához Lantosné.

Szabados József egészen az 1943. januári szovjet áttörésig a Donnál harcolt. Miután az áttörés során állásaikat elfoglalta az ellenség, a visszavonulás közben sikerült egy német lovasszánt elkötnie, és sikeresen elkerülte a fogságba esést. Súlyos beteg lett a fronton, ezért hazaszállították, és a debreceni kórházban ápolták. Felépülése után hazatért, ahol útkaparóként (útkarbantartóként) és borbélyként dolgozott, egészen 1978-ban bekövetkezett haláláig.⁴⁵

A végül hazakerült, kézzel írt naplót, ami egy kis füzet volt, az özvegy megőrizte, majd az 1940-es évek végén legépelte a teljes szöveget, és az egyik könyvkötőnél elő- és hátlapot kapott. Az eredeti kézzel íródott napló később elveszett, így csak a másolat maradt fenn, melyet Lantos Győző özvegye átadott a lányának, Lantos Zsuzsannának.

Sok évtizeden keresztül, csak a család ismerte a napló tartalmát, de egy másik hasonlóan tragikus katona sors arra ösztönözte Dr. Csipes Ferencné, Lantos Zsuzsannát, vagyis a naplóíró Lantos Győző lányát – aki Csipes Ferenc olimpiai és világbajnok kajakozó édesanyja –, hogy változtasson ezen. Egy alkalommal a tévében látta a „*Hová tűnt Mocsáry őrnagy*” című dokumentumfilmet, és visszaemlékezett arra, hogy az édesapja is Urivban halt hősi halált. Megkereste Szuchi Zsuzsannát, a dokumentumfilm rendezőjét, és elmesélte neki az édesapja történetét. Szuchi Zsuzsanna tájékoztatott engem a megkeresésről, ezért a napló ügyében kapcsolatba léptem Dr. Csipes Ferencnével, aki elmondta, hogy szeretné közzé tenni a napló tartalmát. Megbeszéltük a lehetőségeket, és felkért, hogy készítsek egy könyvet az eredeti dokumentumok, a levelek és a gépelt napló alapján. Ennek a felkérésnek eleget téve olvashatja ezen sorokat a tisztelt Olvasó.

---

⁴⁵ Gyarmati Tibor, Ivánc község polgármestere segített a család felkutatásában. Szabados József életútjáról Mihály Miklós szolgáltatott információkat.

